

Tuhfetü'l-Uşşâkiyye

Hazret-i Pîr Hüsâmeddin Uşşâkî

—Kuddise Sirruh—

Hazretlerine Nispet Olunan

Tarîkat-ı Âliyye-i Uşşâkiyye'nin Usûl ve Âdâbının Beyanındadır.

Tarîkat-ı Âliyye-i Uşşâkiyye'nin Yüce Meşâyihinden,

Pîr Mâzhar-ı Feyz Şeyh Abdullah Salahaddin Uşşâkî Hazretlerinin

Tuhfetü'l-Uşşâkin

Adlı Eserinin Tercümesidir.

Mütercim

Kâsımpaşa'da, Yahyâ Kethüdâ Zâviyesi Postnişini

Mağnîsâlı Kâdızâde Abdurrahman Sâmi Niyâzî

Sene

1344 (1925)

Tuhfetü'l-Uşşâkiyye

Uşşâkî Tarîkatının Büyük Meşâyihinden

Abdullah Salahaddîn Uşşâkî Hazretlerinin,

Tarîkat-ı Uşşâkiyye Âdâbına Dair Risalesinin Tercümesidir.

Mütercim

Yemen kadısı, Merhûm Mağnisalı Muhammed Âsım Efendizâde,

Kâsımpaşa'da Yahyâ Kethüdâ Dergâhının Postnişini

Abdurrahman Sâmi

Sene

1343 (1924)

İÇİNDEKİLER

Giriş	4
BİRİNCİ BAB - 7 Fasıla	
Tarikat-ı Aliyye-i Uşşâkiye'de Sâlik Olanların Farz Namazlardaki Âdabı	
1-Fasıla - Beş Vaktin Namazının Usûlü Beyanında	5
2-Fasıla - Öğle Namazının Usûlü Beyanında	9
3-Fasıla - İkinci Namazının Usûlü Beyanında	9
4-Fasıla - Akşam Namazının Ardından Gelen Usuller Beyanında	11
5-Fasıla - Uşşâkiye'de Hamd Usulü Beyanında	11
6-Fasıla - Uşşâkiye'de Teheccüdün Usûlü Beyânında	13
7-Fasıla - Uşşâkiye'de Kâmetle Birlikte Kılınan Namazdan Sonra	14
Yapılan Tesbihlerin Beyanında	
İKİNCİ BAB - 6 Fasıla	
Tarikat-ı Uşşâkiye'ye Göre, Diğer Tüm Tarikatlarda Da Olduğu Gibi, Devamlılığı Gereken Nâfile Namazların Beyanı	
1-Fasıla - İşrak Namazının Beyanı	16
2-Fasıla - Duhâ (Kuşluk) Namazının Beyanı	17
3-Fasıla - Evvâbin Namazının Beyanı	17
4-Fasıla - Teheccüd Bedeli Namazı	17
5-Fasıla - Teheccüd Namazı Beyanı	18
6-Fasıla - Abdest Şükür Namazının Beyanı	19
Kitabın Sonu (Hatime) - Tarikattaki Usûller	20
Mütemmîme (Tamamlayıcı) Bölüm	
Birinci Mütemmîme - Taç-ı Şerif'in Remizleri	52
İkinci Mütemmîme - Mürşid Hakkında	54
Üçüncü Mütemmîme - Şeyh Ünvanı	56
Dördüncü Mütemmîme - Postun Remizleri	58
Beşinci Mütemmîme - Sır-el-Devrân	59
Altıncı Mütemmîme - Vahdet-i Vücûd - Sekiz Hata Durumu ve Doğrusu	66

Bâkî (Sonsuz) Feyzin Sahibi,

Şeyh Abdullah Salahaddin Uşşâkî – Kuddise Sirruhü'l-İtlâkî – Hazretlerinin

“Tuhfetü'l-Uşşâkıyye” İsimli Risâle-i Şerîfesinin Tercümesidir.

Mütercim: Şeyh Abdurrahman Sâmi

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Bismillâhirrahmânirrahîm

Tüm türleri ve dereceleriyle övülmeye lâyık olan hamd ve sena, bütün âlemlerin umûmî, husûsî, tahsis edilmiş, zâhiri ve bâtınî rubûbiyetini kemâl ve tamamıyla gerçekleştiren yüce ve müteâl Rabb'e mahsus ve sınırlıdır.

Ruhlar âlemine ait ezeli kabiliyetlerin üzerine, Rahmânî feyzin ifazasıyla ruhları bahşetmiş; cesetler âleminde cisim çokluğu ile mücerret ruhları, rûhânî şekillerine göre teşekkül ettirip, şekil sahiplerine umûmî vücudun genelliğiyle ve husûsî mevcûdun özel nimetleriyle cömertlik edip, genel ve özel nîmetlerden ötürü cezâ ve mükâfâtın yalnızca kendisine mahsus olduğu âhîret gününün sahibi, mâlikî ve tam tasarruf edicisi olmuştur.

سَنَفْرُغُ لَكُمْ أَيُّهَ الثَّقَلَانِ

31. Ey insan ve cin! Sizin de hesabınızı ele alacağız. (Rahmân Suresi)

Azametiyle intikâm ve ikram sahibi olan zât-ı celîl-i sıfat olan Allah'tır.

Gerçek hidayet yolunun yolcusu olmak isteyenlere, “ıyyâke na'budu (ancak sana ibadet ederiz)” ayetiyle, kulluğun fark makamının mukaddimesini ve ibadet ilişkisinin temeli olan fark makamını bildirmiştir.

Fark (ayrılık) mertebesinde elde edilen nûr düsturuyla, Lâhûtî cem' yoluna yönelen gerçek sâlikleri de “ve ıyyâke neste'in (ancak senden yardım dileriz)” beyanıyla irşâd eylemiştir.

Zâtî, sıfatî, fiilî ve esmâî tecellileriyle, daimî salât u selâm, en büyük sevgili peygamberimiz, kalplerimizin en kadim tabibi ve makbûl hâtemimiz olan Muhammed Mustafa aleyhi's-salâtü'l-evfâ üzerine tecellî etmiştir.

“ihdinâ (bizi hidayete erdir)” sırrıyla yüzleri ibadet farkı makamından cem' tevhidine çevirmiş, bu fark makamı ile cem'i ancak “sırat-ı müstakîm (dosdoğru yol)” nassıyla vasil olunan bir yol kılmıştır.

Ezelde nimetlendirilmiş kimselere has olan bu yolda: “sıratellezîne en’amte aleyhim (nimetlendirdiklerinin yolu)” beyanıyla, nebîleriyle Rahîm ve Vehhâb olan celâl sahibi Allah’ın lütfuna erdirilmiştir.

Önceki ilahi inayet sebebiyledir ki bu, sırat-ı müstakim “gazaba uğramamışların” olup, mahbubiyet yoludur. “sapıtılmışların” yolu olmayıp, berra akılla yüceltilmiş mukarrebîyet yoludur.

Sâbık kemâl tecellilerinin dairesiyle, tam bir uyumla hidayet özüne nail olan ehli, ashabı, tâbileri ve insanlardan hepsine dolaylı olarak tecelli etmiş ve seçilmiş feyiz makamı verilmiştir.

İşbu metni tertip edenin azmiyle hazırlanan ayrıntılar, ‘**Tarîkat-ı Aliyye-i Uşşâkiyye**’ sâliklerine ‘**Tuhfetü’l-Uşşâkin**’ ismiyle tanınan kitabımda, aşk yolunun esasları ve yüksek tarikatın âdab ve erkânına dair hususlardan ibarettir.

Kitap iki bâb ve bir hatimededen oluşur. Yazımda yardım ve feyiz beklentim yalnızca âlemlerin Rabbi olan Allah’adır.

Birinci bâb, Tarîkat-ı Aliyye-i Uşşâkiyye’ye göre farz namazlar üzerine sâlik olanların temel âdabını bildirir.

İkinci bâb, her tarikata göre nâfile namazların temel âdabını bildirir.

Kitabın hatimesinde ise tarikata giren sâlik için gerekli olan çeşitli meseleler bildirilmiştir.

BİRİNCİ BÂB

Tarîkat-ı Aliyye-i Uşşâkiyye’de Sâlik Olanların Farz Namazlardaki Âdabı Bildirilmiştir.

Bu Bâb Yedi Fasıldan İbarettir.

Birinci Fasıll

Sabah Namazının Usûlü Beyanındadır.

Ey Uşşâki yolunun sâlikî! Bilmiş ol ki sabah namazını kılıp tesbih ve dua ile yerine getirdikten sonra:

– Önce “Eûzü” ve “Besmele” ile Fâtîha-i Şerîfe’yi okursun.

– Sonra sadece “Besmele” ile Bakara Sûresinin sonundan “**لِلّٰهِ مَا فِي السَّمٰوٰتِ**” başlayıp sonuna kadar okursun. (Bakara 284-286)

– Sonra “Besmele” ile başlar, “Yâsîn-i Şerîf”i tamamıyla okursun.

– Sonra şu âyeti okursun: (Kasas Sûresi-88)

وَلَا تَدْعُ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ إِلَّا وَجْهَهُ لَهُ الْحُكْمُ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ

– Sonra Haşr Sûresinin (18-24) sonunu “يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ” dan başlayarak sonuna kadar bitirirsin.

– Sonra bir defa Nasr-İzâ Câne Sûresi,

– Üç kere İhlâs Sûresi,

– Birer kere Felak ve Nâs Sûrelerini okursun.

– Bir kere Fâtiha-i Şerife’yi,

– Sonra Süre-i Bakara’nın baş tarafını “beş ayet” (وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ) kadar “Besmele” ile okursun.

– Sonra dua ile meşgul olursun:

رَبَّنَا يَا رَبَّنَا تَقَبَّلْ مِنَّا إِنَّكَ أَنْتَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ، وَتُبْ عَلَيْنَا إِنَّكَ أَنْتَ التَّوَّابُ
الرَّحِيمُ، وَاهْدِنَا إِلَى الْحَقِّ وَإِلَى طَرِيقٍ مُسْتَقِيمٍ، بِبَرَكَاتِ الْقُرْآنِ الْعَظِيمِ، وَبِحُرْمَةِ
حَبِيبِكَ وَرَسُولِكَ الْكَرِيمِ. سُبْحَانَ رَبِّكَ رَبِّ الْعِزَّةِ عَمَّا يَصِفُونَ، وَسَلَامٌ عَلَى
الْمُرْسَلِينَ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

Rabbenâ yâ Rabbenâ tekabbel minnâ inneke ente’s-semîu’l-alîm. Ve tüb aley-nâ inneke ente’t-tevvâbu’r-rahîm. Ve’hdinâ ilâ’l-hakki ve ilâ tarîkin müstakîm. Bibereketi’l-Kur’ânî’l-Azîm ve bihürmeti Habîbike ve Rasûlike’l-Kerîm. Subhâne Rabbike Rabbi’l-İzzeti ammâ yasîfûn. Ve selâmün ale’l-mürselîn. Velhamdü lillâhi Rabbi’l-âlemin.

“Ey Rabbimiz, ey bizim Rabbimiz! Bizden kabul buyur. Şüphesiz ki Sen, her şeyi işiten ve her şeyi bilensin. Bize tövbemizde merhamet et ve kabul buyur. Çünkü Sen, tövbeleri çokça kabul eden ve merhameti bol olansın. Bizi hakikate ve doğru yola ilet. Bunu bize yüce Kur’ân’ın bereketiyle nasip et. Ve sevgili, şerefli peygamberin (Hz. Muhammed sallallahu aleyhi ve sellem)’in hürmetiyle, Bütün izzet ve şerefın sahibi olan Rabbin, onların yakıştırdıkları bütün noksanlıklardan pak ve uzaktır! Gönderilmiş (peygamber)lerin üzerine selam olsun. Ve âlemlerin Rabbi olan Allah’a hamdolsun.”

Sonra “el-Fâtiha” diyerek bitirirsin. Önce Salavat-ı şerife ile Fâtiha-i şerifeyi okursun. Ondan sonra:

أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ، أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ، أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ، سُبْحَانَ اللَّهِ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ، وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ،
وَاللَّهُ أَكْبَرُ، وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ، أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ
بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Estağfirullah, Estağfirullah, Estağfirullah, Sübhânallâh ve'l-hamdü lillâhi ve lâ ilâhe illallâh ve'llâhu ekber ve lâ havle ve lâ kuvvete illâ billâhi'l-aliyyi'l-azîm, Eûzü billâhi mine's-şeytânî'r-racîm, Bismillâhi'r-Rahmânî'r-Rahîm

“Allah’tan bağışlanma diliyorum, Allah her türlü eksiklikten uzaktır (münezzehtir). Hamd Allah’a mahsustur. Allah’tan başka ilah yoktur. Allah en büyüktür. Yükenilecek hiçbir güç, dayanılacak hiçbir kuvvet yoktur; ancak yüce ve azamet sahibi Allah’ın yardımıyla. Kovulmuş şeytandan Allah’a sığınırım. Rahman ve Rahim olan Allah’ın adıyla.”

Diyecek üç İhlâs-ı Şerîf’i besmeleyle okur, sonra **otuz üç** kere yahut **yirmi bir** kere, yahut **on bir** kere, yahut **yedi** kere:

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ

“Lâ ilâhe illallâh Muhammedün Resûlullâh” dersin. Sonra belirtilen sayılarda:

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مُحَمَّدٌ نَبِيُّ اللَّهِ

“Lâ ilâhe illallâh Muhammedün Nebiyyullâh” dersin. Sonra belirtilen sayılarda:

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مُحَمَّدٌ حَبِيبُ اللَّهِ

“Lâ ilâhe illallâh Muhammedün Habîbullâh” dersin. Sonra belirtilen sayılarda: “Lâ ilâhe illallâh” dersin. Sonra belirtilen sayılarda “İsm-i Hû (هُوَ)” zikredip:

صَلِّ وَسَلِّمْ عَلَى أَشْرَفِ نُورِ جَمِيعِ الْأَنْبِيَاءِ وَالْمُرْسَلِينَ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

Salli ve sellim alâ eşrefi nûri cemîi'l-enbiyâi ve'l-mürselîn vel-hamdü lillâhi Rabbi'l-âlemîn

“Tüm peygamberlerin ve gönderilmiş elçilerin en şerefli nuru üzerine salât ve selâm eyle. Ve hamd, âlemlerin Rabbi olan Allah’adır.”

Deyip el-Fâtiha dersin. Salavatla Fâtiha’yı okur, sonra üç tekbir alırsın, yani:

اللَّهُ أَكْبَرُ، اللَّهُ أَكْبَرُ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، اللَّهُ أَكْبَرُ، اللَّهُ أَكْبَرُ، وَلِلَّهِ الْحَمْدُ

“Allâhu ekber Allâhu ekber lâ ilâhe illallah Allâhu ekber ve lillâhi'l-hamd” deyip sonra:

الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلَيْكَ يَا حَبِيبَ اللَّهِ، أَلْفُ صَلَاةٍ وَأَلْفُ سَلَامٍ عَلَيْكَ يَا سَيِّدَ
الْأَوَّلِينَ وَالْآخِرِينَ، وَسَلَامٌ عَلَى الْمُرْسَلِينَ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

Es-salâtu ve's-selâmü aleyke yâ Habîballâh Elfe salâtin elfe selâmin aley-
ke yâ seyyide'l-evvelîne ve'l-âhirin ve selâmun ale'l-mürselîn vel-hamdü lillâhi
Rabbi'l-âlemin

“Salât ve selâm sana olsun ey Allah'ın sevgilisi! Sana bin salât ve bin selâm ol-
sun, ey evvelkilerin ve sonrakilerin efendisi! Selâm gönderilmiş (peygamber)lerin
üzerine olsun. Ve hamd, âlemlerin Rabbi Allah'adır.”

Deyip sonra **Selâmet-i Pîr Hu**, dersin.

Eğer zaviyede isen: “**Estağfirullah Estağfirullah Estağfirullah**” Fethiyesiyla
meşgul olursun. Sonra:

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ بَعْدَ كُلِّ دَاءٍ وَدَوَاءٍ وَبَارِكْ
وَسَلِّمْ عَلَيْهِ وَعَلَيْهِمْ تَسْلِيمًا كَثِيرًا

Allahümme salli alâ seyyidinâ Muhammedin ve alâ âli seyyidinâ Muhammedin
bi adedi külli dâin ve devâin ve bârik ve sellim aleyhi ve aleyhim teslimen kesîra.

“Allah'ım! Efendimiz Muhammed'e ve O'nun âline, bütün dertler ve devâlar
sayısınca bol bol salât, selam et ve bereket ihsan eyle.”

Salavat-ı şerîfesini üç kere okursun. Sonra yetmiş kere:

اللَّهُمَّ يَا اللَّهُ، يَا لَطِيفُ، يَا حَافِظُ، يَا دَافِعُ، يَا مَانِعُ، يَا رَافِعُ، يَا فَتَّاحُ

“Allâhümme yâ Allâh, yâ Latîf, yâ Hafîz, yâ Dâfi', yâ Mâni', yâ Râfi', yâ Fettâh”

İsimlerini okursun. Sonra yine el-Fâtiha deyip salavatla okursun. Sonra: “Yâ
Fettâh Hû” dersin.

Eğer zaviyede değilsen, Fethiyenin okunmasında serbestsin. Bundan sonra
eğer işrak vakti girmişse işrak namazını kılsın, eğer girmemişse işrak vaktine ka-
dar diğer zikirlerle meşgul olursun. Vakit girince işrakı da kılsın.

Sabah namazının Tarikat-ı Aliyye-i Uşşâkiye'de âdâbı ve usûlü budur.

İkinci Fasıl

Öğle Namazının Usûlü Beyanındadır.

Ey Tarîk-ı Uşşâkî yolunun sâlikî! Öğle namazının farzını ve sünnetini kıldıktan sonra önce:

“Eûzü” ve “Besmele” ile Fâtiha-i Şerife’yi okursun.

Sonra “Besmele” ile Mülk Sûresi’ni okursun.

Sonra “Besmele” ile Haşr Sûresi’nin son kısmı olan “هُوَ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ” dan sonuna kadar okursun.

Sonra dilediğin kadar tevhid ile meşgul olursun. Sonra “Hû” ismi şerifiyle meşgul olursun. Sonra şunu der;

صَلِّ وَسَلِّمْ عَلَى أَشْرَفِ نُورِ جَمِيعِ الْأَنْبِيَاءِ وَالْمُرْسَلِينَ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

Salli ve sellim alâ eşrefi nûri cemî’l-enbiyâi ve’l-mürselîn vel-hamdü lillâhi Rabbi’l-âlemîn

Sonra el-Fâtiha der. Salavat ile birlikte Fâtiha’yı okursun. Sonra “Selâmet-i Pîr, Hû” dersin.

Yatsı namazının usulü, öğle namazının usulü gibi böyledir.

Üçüncü Fasıl

İkinci Namazının Usûlünün Beyanındadır.

Ey Uşşâkî yoluna sülûk eden sâlik! İkinci namazın usulü: farzıyla, sünnetiyle kıldıktan sonra, şükürle tesbih ve dualarından sonra, “Eûzü” ve “Besmele” ile birlikte Fâtiha-i Şerife’yi okursun.

Sonra Besmele ile “Amme Suresi”ni okursun.

Sonra Besmele ile “İzâ Câe” Suresi’ni okuyup:

“Sübhâne Rabbike Rabbil ‘izzeti ammâ yasifûn ve selâmün ale’l-mürselîn ve elhamdülillahi Rabbil ‘âlemîn” dersin. “el-Fâtiha” deyip salavatla Fâtiha’yı okursun.

Sonra:

أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ، أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ، أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ، سُبْحَانَ اللَّهِ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ، وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ،
وَاللَّهُ أَكْبَرُ، وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ، أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ
بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Estağfirullah, Estağfirullah, Estağfirullah, Sübhânallâh ve'l-hamdü lillâhi ve lâ ilâhe illallâh ve'llâhu ekber ve lâ havle ve lâ kuvvete illâ billâhi'l-aliyyi'l-azîm, Eûzü billâhi mine'ş-şeytânî'r-racîm, Bismillâhi'r-Rahmânî'r-Rahîm

Deyip, üç kere İhlâs-ı Şerîf okursun.

Sonra üç kere:

فَاعْلَمْ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ

“Fe‘lem ennehû lâ ilâhe illallah” dersin. Sonra:

Lâ ilâhe illallah, Muhammedün Resûlullah.

Lâ ilâhe illallah, Muhammedün Nebiyyullah.

Lâ ilâhe illallah, Muhammedün Habîbullâh.

Diyerek, ardından “Lâ ilâhe illallah” dersin.

Sonra “Hû” ismi şerifini sabah namazındaki sayı kadar zikir edersin.

صَلِّ وَسَلِّمْ عَلَى أَشْرَفِ نُورِ جَمِيعِ الْأَنْبِيَاءِ وَالْمُرْسَلِينَ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

Salli ve sellim alâ eşrefi nûri cemî‘i’l-enbiyâi ve’l-mürselîn vel-hamdü lillâhi Rabbi’l-âlemin

Diyerek, salavatla birlikte “el-Fâtiha” deyip Fâtiha okursun. Sonra “**Selâmet-i Pîr Hû**” dersin.

İkinci namazının usulü tarikat yolundaki adabı, bittikten Sonra:

“Hâsibû enfusekum kabla en tuhâsebû”

(Hesaba çekilmeden evvel nefislerinizi hesaba çekiniz.)

Hadis-i şerifi gereğince nefis muhasebesiyle meşgul olursun.

Muhasebenin hakikati şudur:

Yüz kere Estağfirullah, sonra

Yüz kere Salavat-ı Şerife getirip,

İkindiden ikindiye kadar kendinden meydana gelen söz, fiil ve fikir ile olan isyan, hata, rıza dışı hallerini düşünerek, gönülden istiğfar edilir. Eğer hatası yoksa, hamd ile Hakk’ın inayetine şükür niyetiyle bulunursun.

Fikirden muhasebe avam olarak değil, havas üzerine olmalıdır.

وَإِنْ تُبْدُوا مَا فِي أَنْفُسِكُمْ أَوْ تُخْفُوهُ يُحَاسِبْكُمْ بِهِ اللَّهُ

“Eğer siz içinizdekini açıklar yahut gizlerseniz. Allah onanla sizi hesaba çeker” (Bakara-284) âyet-i kerimesiyle sabittir.

Muhasebenin ikindiden sonra olması tahsis edilmiştir. Çünkü ikindiden sonra Hafaza-ı Kiram'ın (Sağ ve soldaki Kâtip Melekler) semaya yükseldiklerin de, kanaat ehli mahviyetle defter-i amelin tezyinden (günahtan temizlenme, amellerin süslenmesi) hâli olması içindir.

Dördüncü Fasl

Akşam Namazının Ardından Gelen Usuller Beyanındadır.

Ey sâlik-i sâdık! Akşam namazının farzı ile sünneti ve tesbihleri eda edildikten sonra zikre,

“Eûzü” ve “Besmele” ile başla, sonra Fatiha-i Şerife’yi oku.

Sonra “Besmele” ile Haşr Suresi’nin sonundaki üç ayeti oku.

Sonra mümkün olduğu kadar yalnız “Tevhid” ile meşgul olursun.

Ancak zaviyelerde, namazdan sonra yeme meşguliyeti sebebiyle bu usul, namazdan önce icra olunur.

Beşinci Fasl

Tarikat-ı Aliyye-i Uşşâkiye’de Hamd Usulü Beyanındadır.

Malum ola ki, zaviyelerde (Dergâhlarda) yemekten sonra ve yatsı namazından önce ilk olarak Hamd İlahisi okunur. Şafî ve Mu’in isimleri okunur.

Bunu beyan edelim: Mürşid olan kimse “Eûzü” ve “Besmele” ile Fatiha-i Şerife’yi ve Haşr Suresi’nin sonunu okur. Sonra bu ilahiyi okumaya başlar:

Hamdiyye İlahisi

Elhamdülillah Allah, elhamdülillah ya Allah, elhamdülillah Lillah

Lâ ilâhe illâllah Hû Lâ ilâhe illâllah

Allah bize lütfetti, şükür elhamdülillah

Nimetini gark etti, şükür elhamdülillah

Allah Lâ ilâhe illâllah Hû Lâ ilâhe illâllah

Yiyelim nimetini övelim rahmetini,

Analım hazretini, şükür elhamdülillah

Allah Lâ ilâhe illâllah Hû Lâ ilâhe illâllah

Yok iken var eyledi, arz-ı didar eyledi

Resulü yâr eyledi şükür elhamdülillah

Allah Lâ ilâhe illâllah Hû Lâ ilâhe illâllah

Doğru yola döndürdü, kullar kulluk etti

Hak bize kulum dedi, şükür elhamdülillah

Allah Lâ ilâhe illâllah Hû Lâ ilâhe illâllah

Harcedelim varımız, kurban olsun canımız

Kur'an'dır imamımız, şükür elhamdülillah

Allah Lâ ilâhe illâllah Hû Lâ ilâhe illâllah

Muhammed kadem bastı, şefi olmaktı kasdı

Hakk'ın sevgili dostu, şükür elhamdülillah

Allah Lâ ilâhe illâllah Hû Lâ ilâhe illâllah

Ol Habîbin yârları, cennettedir cânları

Sevenleriz onları, şükür elhamdülillah

Allah Lâ ilâhe illâllah Hû Lâ ilâhe illâllah

Bağdadi'nin bu sözü, kabul eyle niyâzı

Dergâha sürdüm yüzü, şükür elhamdülillah

Allah Lâ ilâhe illâllah Hû Lâ ilâhe illâllah

Hamdiyye okunduktan sonra “el-Fâtiha” denir. Salavât-ı şerîfe ile birlikte Fâtiha okunup, “**Selâmeti Pîr Hû**” denilir.

Sonra üç kere “Estağfirullah” denilip,

اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَعَلٰى اٰلِ سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ بِعَدَدِ كُلِّ دَاۤءٍ وَدَوَاۤءٍ وَبَارِكْ
وَسَلِّمْ عَلَيْهِ وَعَلَيْهِمْ تَسْلِيْمًا كَثِيْرًا

Allahümme salli alâ seyyidînâ Muhammedin ve alâ âli seyyidînâ Muhammedin bi adedi külli dâin ve devâin ve bârik ve sellim aleyhi ve aleyhim teslimen kesîra

Salavat-ı şerifesi okunur, Sonra **üç yüz yirmi beş defa** “Yâ Dâfi, Yâ Mu’in” okunur.

Sonra “el-Fâtiha” denilerek, salavât ile birlikte Fâtiha-i Şerîfe okunur.

Sonra “Yâ Dâfi, Yâ Mu’in, Hû” denilerek hatme erdirilir.

Yatsı namazının usûlu aynıyla öğle namazının usûlu gibidir.

Altıncı Fasıl

Tarikat-ı Aliyye-i Uşşâkiye’de Teheccüdün Usûlu Beyânındadır.

Biline ki teheccüd namazı **dört, altı** veya **sekiz** rekât olarak yahut **on iki** rekâta kadar kılındıktan sonra:

Zâviyede sabah ezanı okunur. Zâviyenin dışındaysa ezan gerekmez.

Teheccüdden sonra:

“Eüzü” ve “Besmele” ile Fâtiha-i Şerîfe okunur.

Sonra Haşr sûresinin sonu okunur.

Sonra mümkün olduğu kadar Tevhîd-i Şerîf,

Sonra nida harfiyle “Yâ Allah” ism-i şerifi,

Yine nida harfiyle “Yâ Hû” zikri icra olunur.

صَلِّ وَسَلِّمْ عَلٰى اَشْرَفِ نُوْرٍ جَمِيْعِ الْاَنْبِيَاءِ وَالْمُرْسَلِيْنَ، وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِيْنَ

Salî ve sellim alâ eşrefi nûri cemîi’l-enbiyâi ve’l-mürselîn vel-hamdü lillâhi Rabbi’l-âlemîn

Denilir. Sonra “el-Fâtiha” denilerek, salavât ile birlikte Fâtiha-i Şerîfe okunur.

Sonra “**Selâmet-i Pîr Hû**” ile hatme erdirilir.

Sonra vaktinde sabah namazının sünneti kılınır. Sonra kâmet getirilip farzı kılınır.

Namaz, tesbih ve duadan sonra önceki (birinci) fasılda bildirildiği gibi esaslar aynen uygulanır.

Yedinci Fası

Tarikat-ı Aliyye-i Uşşâkiye’de Kâmetle Birlikte Kılınan Namazdan Sonra Yapılan Tesbihlerin Beyanındadır.

Biline ki namaza kâmetten önce, İhlâs sûresi üç kere okunur.

Sonra “Sübhane Rabbike Rabbi’l-izzeti Ammâ yesifûn ve selâmun ale’l-mur-selîn ve’l-hamdulillahi rabbi’l-âlemîn” denir. Sonra “el-Fâtîha” deyip salavatla Fatiha okunur. Sonra ayağa kalkıp;

“Allâhümme salli ala seyyidina Muhammed ve alâ âl-i Muhammed” dedikten sonra kamete başlanır.

Bu, cemaatle kılınan namaza mahsus olup; yalnız kılsa, akşam namazında İhlas okunmadığı gibi, yalnız kılan da okumaz.

Namazdan sonra tesbihe başlanır. Önce Eûzü besmele ile Fatiha, sonra besmele ile Ayet-el Kürsi, sonra (Âl-i İmran-18-19);

شَهِدَ اللَّهُ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ وَالْمَلَائِكَةُ وَأُولُوا الْعِلْمِ قَائِمًا بِالْقِسْطِ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْعَزِيزُ
الْحَكِيمُ ١٨ -

إِنَّ الدِّينَ عِنْدَ اللَّهِ الْإِسْلَامُ وَمَا اخْتَلَفَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ إِلَّا مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَهُمُ
الْعِلْمُ بَغْيًا بَيْنَهُمْ وَمَنْ يَكْفُرْ بِآيَاتِ اللَّهِ فَإِنَّ اللَّهَ سَرِيعُ الْحِسَابِ ١٩ -

18.Allah Teâlâ, kendisinden başka bir ilâh bulunmadığına adâletle kâim olarak şehâdet etmiştir. Melekler de, ilim sahipleri de (şehâdette bulunmuşlardır). O hakimden başka asla bir ilâh yoktur.

19. Şüphe yok ki Allah indinde din, İslâm ’dan ibarettir. O kendilerine kitap verilmiş olanların ihtilatta bulunmaları ise kendilerine ilim geldikten sonra aralarındaki mücerret hasetten dolayıdır. İmdi her kim Allah ’ın âyetlerine küfür ederse, şüphe yok ki Allah Teâlâ Seriü ’l-hisab ’tır.

Akabinde, (Âl-i İmran-26-27);

قُلِ اللَّهُمَّ مَالِكَ الْمُلْكِ تُؤْتِي الْمُلْكَ مَنْ تَشَاءُ وَتَنْزِعُ الْمُلْكَ مِمَّنْ تَشَاءُ وَتُعِزُّ مَنْ
تَشَاءُ وَتُذِلُّ مَنْ تَشَاءُ بِيَدِكَ الْخَيْرُ إِنَّكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ - ٢٦

تُولِجُ اللَّيْلَ فِي النَّهَارِ وَتُولِجُ النَّهَارَ فِي اللَّيْلِ وَتُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَتُخْرِجُ الْمَيِّتَ
مِنَ الْحَيِّ وَتَرْزُقُ مَنْ تَشَاءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ - ٢٧

26. De ki: «Ey mülkün sahibi olan Allah'ım! Sen mülkü dilediğine verirsin ve mülkü dilediğinden çeker alırsın ve dilediğini azız edersin, dilediğini de zelim kılarsın. Hayır (iyilik), Senin Yed-i Kudretindedir. Şüphesiz ki, Sen her şeye ziyâdesiyle kâdirsin.»

27. «Geceyi gündüz içine katarsın, gündüzü de gece içine katarsın, ve diri-yi ölüden çıkarırsın, ölüyü de diriden çıkarırsın ve dilediğini hesapsız olarak merzuk buyurursun.»

Sonra otuz üç kere “Sübânellâh, Elhamdülillâh, Allahu Ekber” denilir. Sonra:

اللَّهُ أَكْبَرُ، أَعْلَمُ وَأَعْظَمُ كَبِيرًا، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، مُحَمَّدٌ
نَبِيُّ اللَّهِ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، مُحَمَّدٌ حَبِيبُ اللَّهِ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ
الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ، وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ، وَالصَّلَاةُ
وَالسَّلَامُ عَلَى رَسُولِنَا مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ أَجْمَعِينَ

“Allahu ekber a'lemu ve âzamu kebîran, lâ ilâhe illallâh Muhammedun Rasûlullah, lâ ilâhe illallâh Muhammed nebiyyellâh lâ ilâhe illallâh Muhammed habîbullah, la ilahe illallahu hu vahdehu la şerikeleh lehül mülkü ve lehül hamdü ve hüve ala küllü şey'in kadir, Elhamdülillah Rabbil âlemin vassalatu vesselamu ala Rasulina Muhammedin ve ala alihi ve sahbihi ecmain” diyerek dua edilir.

Duadan sonra dört kere

فَاعْلَمْ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ

“Fe'lem ennehû lâ ilâhe illallah” dersin. Sonra üç kere “Hû” ismini zikret. Sonra
صَلِّ وَسَلِّمْ عَلَى أَشْرَفِ نُورِ جَمِيعِ الْأَنْبِيَاءِ وَالْمُرْسَلِينَ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

Salli ve sellim alâ eşrefi nûri cemî'i'l-enbiyâi ve'l-mürselîn vel-hamdü lillâhi Rabbî'l-âlemin

Denilip “el-Fâtîha” der. Eûzü besmele ile, salavatla Fatiha okunur. Sonra usulü salavat eda edilir.

Yatsı, Sabah, Öğle ve İkinci de bu tertiptedir. Akşamda bir âyet-i kerime okunup dua ile meşgul olunur.

Sonra Fatiha salavatla birlikte okunur.

Sonra “Evvabin” namazı ile meşgul olunur.

Tesbihler, akşam namazında zaruret gereği terk olunur.

Her namazdan sonra bir salavat-ı şerife ile bir Fatiha okumak, Tarikat-ı Aliyye-i Uşşâkiyye âdâbındandır.

İKİNCİ BAB

Tarikat-ı Uşşâkiye’ye Göre, Diğer Tüm Tarikatlarda Da Olduğu Gibi,
Devamlılığı Gereken Nâfile Namazların Beyanıdır.

İkinci Bab, Altı Fasil ile Açık ve Ayrıntılıdır.

Birinci Fasil

İşrak Namazının Beyanıdır.

İşrak namazı üç selâmla **altı rekattır**. Ey ihlâslı sâlik, bilmiş ol ki;

Güneş doğup kerâhat vakti çıkacak kadar yükseldikten sonra, önce iki rekât kılmak gereklidir.

Niyeti: “Allah rızası için iki rekât işrak namazını kılmaya niyet ettim” diye söylersin. Sonra İki rekât daha “Allah’ın rızasına beden sıhhati için kılmaya niyet ettim” diye söylersin. Sonra da iki rekât daha “Allah rızası için istihare talebi için kılmaya niyet ettim” diyerek söylersin.

Sonra:

“Eûzü” ve “Besmele” ile birlikte **Secde 15. Ayeti**;

إِنَّمَا يُؤْمِنُ بِآيَاتِنَا الَّذِينَ إِذَا ذُكِّرُوا بِهَا خَرُّوا سُجَّدًا وَسَبَّحُوا بِحَمْدِ رَبِّهِمْ
وَهُمْ لَا يَسْتَكْبِرُونَ

“Bizim âyetlerimize ancak öyle kimseler imân eder ki, onlar ile kendilerine nasihat verildiği zaman secde ediciler olarak yüzüstü (yere) kapanırlar ve Rablerini hamd ile tesbih ederler. Ve onlar büyüklük taslamazlar.”

Secde âyetini okur, secde yaparsın. Sonra mümkünse uykuya yatarsın.

Bilmiş ol ki: Bayram Namazı, işrak makamında bulunduğundan, o gün işrak namazı kılmak lazım değildir.

İkinci Fasıl

Tarikate Bağlı Olanların Devam Etmesi Gereken
Duhâ (Kuşluk) Namazının Beyanındadır.

Duhâ namazı üç selam ile **on iki rekâttır**.

Duhâ vakti geldiğinde, dört rekât “**Allah rızası için, rızık şükrü için kılmaya niyet ettim**” dersin. Sonra, dört rekât da “**Allah rızası için, ziyade rızık için kılmaya niyet ettim**” dersin. Sonra, dört rekât da “**Allah rızası için kılmaya niyet ettim**” dersin.

Secde âyetini okur, secde yaparsın, dua edersin.

Üçüncü Fasıl

Tarikate Mensup Olanların Devam Etmesi Gereken
Evvâbin Namazının Beyanındadır.

Evvâbin namazı **altı rekâttır**. Salık ve sadık olan kişi, derecelerine rağbetle:

Akşamın sünnetinden sonra:

İki rekât **kabirde yoldaş (kabir rahatlığı) olması Allah rızası için**

İki rekât da **kabir sualinin kolaylaştırılması niyetiyle Allah rızası için**

İki rekât da **evvâbin niyetiyle Allah rızası için** kılsın.

Sonra secde âyetini okur, secde eder, dua eder.

Dördüncü Fasıl

Teheccüd Bedeli Namazı

Yatsı namazını vitirle birlikte kıldıktan sonra, tesbihlerden önce,

İki rekât oturduğun hâlde bedel-i teheccüd (Teheccüdün bedeli) namazını Allah rızası için kılsın.

Sonra secde âyetini okur, secde edersin.

Sonra tesbihlerle meşgul olursun. Yatsı namazının usulünü ifa edersin, sonra yatarsın.

Şayet teheccüd edasını, yorgunluk gibi veya diğer bir şer'î mâni ortaya çıkacak olursa, bu iki rekât teheccüd makamına kaim olur. Lakin tembellik ve uyku ile teheccüd kılınmazsa, teheccüd makamına kaim olmaz; teheccüd faziletinden mahrum olursun.

Beşinci Fasıl

Tarikat-ı Aliyye Mensuplarına Gerekli Olan Teheccüd Namazı Beyanındadır.

Teheccüd namazı, üç selâmla **on iki rekâttır**.

Gecenin yarısından sonra yahut son üçte birinde kılınır. O vakitte kalkıp abdest alıp,

Dört rekâtı, **şeytanın vesvesesi, nefsin ve hevânın şerrini def etmek ve kaldırmak niyetiyle, Allah rızası için kılarırsın.**

Sonra dört rekâtı, **seyrû sülûk derecelerindeki menzilleri katetmek niyetiyle, Allah rızası için kılarırsın.**

Sonra dört rekâtı, **teheccüd namazını kılmak niyetiyle** dört rekât kılarırsın.

Sonra secde âyetini okuyup secde edersin.

Bundan sonra dua ile ve sana öğretilmiş olan dersle teheccüdden sabahın doğuşuna kadar meşgul olursun.

وَالْمُسْتَغْفِرِينَ بِالْأَسْحَارِ - وَبِالْأَسْحَارِ هُمْ يَسْتَغْفِرُونَ

Seher vakitlerinde bağışlanma dileyenler. (Al-i İmran-17) - (Zariyat-18) âyetleri kapsamına dahil olmak için **yüz defa istiğfar** edersen, **yüz defa da salât-ı şerife** çekersin. Çünkü duadan önce istiğfar ve salavat, duanın kabulüne sebeptir.

En güzel ve en faziletli olan, teheccüdün ilk sekiz rekâtında Yâsin Sûresi'ni hatmetmektir.

Sonraki dört rekâtında ise besmelesiz olarak İhlâs Sûresi okunur. Zira zamm-ı sûre okunurken ayrıca besmele istenmez.

Bu şekilde kılınan namazda üç kalp bir araya gelmiş olur:

— biri Kur'ân'ın kalbi olan Yâsin Şerîf,

— biri de gecenin kalbi ki, o da gecenin son üçte biridir.

— biri mü'minin kalbi,

Bu vakitte yapılan niyazlar Allah'a yakınlıkla, kalplerin birleşmesiyle kabul olunması umulur.

Teheccüd faziletinde bazı şeyhler ince bir yön zikretmiştir:

Evliyâullah, mânevî Rahmân divanına gecenin son üçte birinde dururlar. İtaatleriyle Allah Teâlâ'ya yakınlık elde ederler. Cenâb-ı Hak da onlara fazl u kere-
miyle yakınlık ihsan eder. Bu sebepten hadis-i şerifte şöyle gelmiştir:

“Gecenin üçte biri olunca Allah dünya semasına iner ve der ki: ‘Bir isteyen yok mu, isteğini vereyim? Bir dua eden yok mu, duasını kabul edeyim?’”

Bu, dünya katına yakınlık manasındadır. Cenâb-ı Hakk'ın yakınlık makamı, zâtî ve sıfatî tecellisiyle onlara mekânsız bir şekilde tecelli ve nurlarını yayması demektir.

Evliyâullahın en faziletlisi **Kutb'ul-İrşaddır.**

Zira onun vazifesi, sâliklerin ruhlarını Allah'a mânevî yakınlığa yaklaştırmaktır.

Hakk'ın iradesiyle en faziletli zât da budur.

Bundan sonra en faziletli **Kutbü'l-Evtâd**, umûmî işlerin hizmetinde olup, hal-
kın muradına hizmettedir. Mevlâ'nın murâdına hizmet etmek kulların murâdına
hizmet etmekten evlâ olduğu için Kutbü'l-İrşâd, Kutbü'l-Evtâd'dan evladır. Bu
iki kutbundan biri bazen diğerinin özel hizmetine yönelerek ona tâlepte bulunur.
Dîvân-ı ma'nevîden birer memur kabul edilmesi yönüyle, her biri bir noktadan hiz-
metle sayılır.

Ey hakikat yolunun sâliki, ey Allah yolunun yolcusu! Gece üçte bir kaldığında
mücâhedeyle İlâhî ma'nevî divâna dâhil olmaya çalış ki ma'nevî yakınlığa ve kera-
metle yüksek makama nâil olasın.

Zira o vakitte Allah dostları (Evliyâullah) uyumaz, seher vaktinde istiğfara de-
vam edenlerdir. Kur'an'da şöyle buyrulur:

كَانُوا قَلِيلًا مِّنَ اللَّيْلِ مَا يَهْجَعُونَ وَبِالْأَسْحَارِ هُمْ يَسْتَغْفِرُونَ

Geceleyin az uyurlardı, seher vakitlerinde istiğfar ederlerdi. (Zariat-17-18)

أُولَئِكَ عَلَىٰ هُدًى مِّن رَّبِّهِمْ وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ

**Onlar Rab'lerinden bir hidâyet üzeredirler ve onlar gerçek kurtuluşa eren-
lerdir.”** (Lokman-5)

Altıncı Fası

Abdest Şükür Namazının Beyanındadır.

Tüm tarikat ehline lâzımdır ki, her abdest aldıklarında **iki rekât** şükür abdesti
niyetiyle bu namazı kulsınlar.

Yalnız, ikinci namazından akşama kadar ve fecr-i sâdıktan işrak vaktine kadar bu namaz kılınmaz.

Zira bu iki vakitte nâfile namaz kılmak mekruhtur.

Ey Sâlik-i hakikat bilmiş ol ki, umûmî tarikatlara mensup olan kimselerin abdestsiz dolaşmaları uygun değildir.

Abdestin bozuldukça hemen abdest al. Zira sen tövbe ettiğin andan itibaren namaza başlamış, huzurda sayılırsın. Artık kabre girinceye dek namazdan ayrılma. Abdestsiz de kalma. Ömrünün sonuna kadar hayat süreni bir namaz hâliyle geçirmiş gibi olasin. Hâlbuki namazda bulunan bir kimsenin abdestsiz olması câiz değildir.

Bu hâl üzereyken İlâhî takdirle ecel gelirse, şehid mertebesine ulaşmış olursun.

Velhâsıl, abdeste devam etmek, sâlikin hakikati ve Mevlâ'ya yakınlığa vesiledir. Bu müstakil bir ibadettir.

Aynı şekilde, her beş vakit namazı eda etmek istediğinde, abdestliysen yine de abdest al. Çünkü bu, melekût nûrunu artırır. Nûr üzerine nûr olur.

Ey sâlik-i Hakikat yine bilmiş ol ki, ikinci namazı ile yatsı namazının sünnetini senin için terk etmek câiz değildir. Zira sen hakikat fukarâsının yolundan olan hâsslardan (özel kullardan) sayılırsın.

Hâss kullar için sünnetin terk edilmesi câiz değildir.

Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem)“**Fakr (yoksulluk) benim iftiharımdır**” buyurmuşlardır.

Öyleki senin için farz namazlarda cemaate devam etmek lazım ve gereklidir.

Kitabın Sonu (Hatime)

Tarikat-ı Aliyye Sâliklerinin Geneli İçin Gerekli Olan ve Gözetilmesi

Gereken Edepler ve Çeşitli Meseleler Beyanındadır.

Uygunun Usûlü

Malum ola ki en faziletli uygunun, akıbet açısından teheccüd namazı vaktine kadar olan uyku ile işrak ve duha arası olan uykudur.

İkindiden yatsıya kadar olan, fecrin doğuşundan işrak vaktine kadar olan uyku mekruhtur.

Kelime-i Tevhid Zikrine Başlama Usûlü

Malum ola ki her tevhid başladıkça “fa’lem ennehu la ilahe illallah” lafzıyla başlanır. İkinci ve üçüncüde bu lazım değildir.

Aynı şekilde, her “el-Fâtiha” denildikçe, başında bir defa, sonunda üç defa salavat-ı şerife getirilir.

İstiğfardan önceki Fatiha’da, kametteki Fatiha’sında ve farz namazlarından selamdan sonraki Fatiha’da yalnız başta salavat getirilir.

Fâtiha Söylemenin Usûlü

Malum ola ki zikir meclisinde şeyh bulunuyorsa, Fatiha’yı şeyh söyler,

Hazır olanlar “Allahümme salli alâ seyyidinâ Muhammed” derler.

Sonra hep birlikte Fatiha’yı okurlar.

Sonra şeyh: “Ruh-u pâk Muhammed Mustafa’ya salavat” der,

Hazır olanlar: “Allahümme salli alâ seyyidinâ Muhammed” derler.

Sonra şeyh: “Cân-ı (cismi) pâk Muhammed Mustafa’ya salavat” der,

Hazır olanlar yine: “Allahümme salli alâ seyyidinâ Muhammed” derler.

Sonra yine şeyh: “Ravza-i pâk Muhammed Mustafa’ya salavat” der,

Hazır olan âşıklar ardından “Allahümme salli alâ seyyidinâ Muhammed” derler.

Malum ola ki sâlik, şeyhin huzurunda, “el-Fâtiha” demesi asla câiz değildir.

Namazın Ardından Fâtiha Okuma Usûlü

Keza malum ola ki namaz dualarından sonra, teheccüd namazı dışında kalanlarda, Fatiha ile birlikte salavat okunur.

Mürşid Huzurunda Salikin Usûlü

Keza malum ola ki sâlik, şeyhin huzurunda tesbih çıkarması câiz değildir.

Yine malum ola ki bir sâlikin mürşidine “esselâmü aleyküm” demesi câiz değildir. Çünkü bu, tazime aykırıdır.

Yine şeyhle tartışmak da câiz değildir.

Şeyhin sözü zahirde hata gibi olsa da, o hatayı kendi doğruna tercih et.

Bu da Hazret-i Musa ile Hazret-i Hızır’ın muamelesi gibidir.

Aynı şekilde, mürşitten bir şey almak gerektiğinde, elini öpmedikçe almaz.

Tevhid veya Hatm-i Hâcegân Usûlü

Yine malum ola ki, şeriata aykırı olmayan hayırlı bir muradın hâsıl olması için Tevhid veya Hatm-i Hâcegân yapılması murat edilir.

Ancak Sallallahu aleyhi ve sellem Efendimizin ruh-u akdes-i şerifleri için, as-hâb, tâbiîn, müctehidler, evliya ve tarikat-ı aliyye imamları ruh-i şerifleri için ve mürşitler, meşayih-i salıfın ve bütün ehli imanın ervah-ı şerifesi için Fâtiha okunup, hediye edildikten sonra, niyaz ve dua ile hayırlı muradının hasıl olması için ervah-ı şerifelerinden istimdat olunur.

Sonra muradın hasıl olması için Fatiha, salavat ile birlikte okunur.

Sonra cehren, sesli olarak **yedi kere istiğfar** çekilir.

Sonra **yedi kere:**

اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَعَلٰى آلِ سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ بَعْدَ كُلِّ دَاۤءٍ وَدَوَاۤءٍ وَبَارِكْ
وَسَلِّمْ عَلَيْهِ وَعَلَيْهِمْ تَسْلِيْمًا كَثِيْرًا

“Allahümme salli alâ seyyidinâ Muhammedin ve alâ âli seyyidinâ Muhammedin bi adedi külli dâin ve devâin ve bârik ve sellim aleyhi ve aleyhim teslimen kesîra.”

Salavatı okunur. Sonra Tevhid okumasına geçilir.

Hatm-i Hâcegân'da ise:

İstiğfar ve salavat yalnız şeyh tarafından gizlice okunur.

Ardından Sadât-ı Nakşibendiye'ye niyaz yoluyla “el-Fatiha” denilerek salavatla birlikte Fatiha okunur.

Hatm-i Hâcegân'a başlanır. Tamamlandığında, Sadât-ı Kirâm'ın ervah-ı şeriflerinin isimleri bir bir anılarak, sevabı hediye edilir.

Sonra niyaz ve dua ile, yol üzere şeyhten istimdat edilerek, muradın hâsılı için Fatiha denir. Cemaat salavat ile birlikte gizlice Fatiha okur.

Okuma esnasında buhur yakmak müstehaptır.

Hatmin sonunda helva yemek müstehsendir. (güzeldir)

Duadan önce bir aşr-ı şerif okunur.

En güzel olan, tevhidin ardından “Allah Allah” ism-i celâli, sonra da “Hû” ism-i şerifi, belli bir miktarda cemaatle birlikte okunur.

Sonra birisi aşr-ı şerif okur ve ardından muradın hâsılı için dua edilir.

Her halükârda sevabı:

- Hazret-i Resûl aleyhi efdalu't-tehiyyât Efendimiz'in ruh-u pâk-i alîlerine,
- Diğer peygamberlere (aleyhimüsselâm),
- Evliyaullahın (kuddise esrâruhum) ruhlarına

Hediye olunur. Çünkü dünya için evrad ile meşgul olmak sâlike uygun değildir. Bu ise bâtını için güçlü bir besleyicidir.

Hatm-i Hâcegân Tertibi

Hatm-i Hâcegân tertibi çeşitli şekillerde olur.

Bunlardan birini açıklayalım:

- Önce Besmele-i Şerife ile **yedi kere Fatiha** okunur.
- Ardından **yüz kere Salavat-ı Şerife** okunur.
- Sonra “**Elem neşrah leke...**” Suresi **yetmiş dokuz kere** okunur.
- Ardından **Besmele ile birlikte İhlâs suresi bin kere** okunur.
- Sonra tekrar **yüz kere Salavat-ı Şerife** okunur.
- Ardından **yedi kere Besmele ile Fatiha** okunur.

Bu tertibin sayılarına dair sırlar malumdur.

Müridin Şeyhine Teslim Olma Usûlü

Malum ola ki, sâlik kendini şeyhine tam teslimiyet üzere daima bulundurmalıdır.

Mürşid huzurunda, gasledilen meyyit gibi, yani cansız gibi, şeyhine karşı iradesiz, mürşit de sâlikin diliyle tasarruf ederek, onu velayet sırrıyla yıkayıp, gayrîliğin yani benliğin, varlığın, nefsin meydana getirdiği hadis, hudûs (sonradan meydana gelen) şeylerden cenabetinden arındırır.

“Mürid, mürşidinin elinde yıkanmakta olan ölü gibi olmalıdır” denilir.

“Mürşidim beni sevmiyor” zannı yapılmamalıdır; bilakis, “Beni herkesten fazla seviyor” zannında bulunulmalıdır. Mürşidinin her emrine itaat edilmelidir.

İzin olmadıkça bir şey işlenmemelidir.

En yüksek dereceye kadar değer verip tâzim etmelidir.

Her sözünü bir hikmet kabul ederek, irşad nazarıyla söylenmiş gibi icra etmelidir. Şeyhinden üstün bir kimse görülmemelidir.

Müridin Seyrû Sülûk Usûlü

Öğretilen vird ve zikirlerine ve ibadetlerine devam etmelidir.

Seyrû sülûk tahsilinde acele edilmemelidir.

Sülûk isimlerinden öğretilmeyen bir ismi zikir etmemelidir.

Zikre başlama konusunda arzulu olunmalıdır.

Zira her ismin kendine mahsus işaretleri vardır. Zuhur etmeden zikrin değiştirilmesi caiz değildir. Zuhur ettiği vakit değiştirilmesi zorunludur.

Öğretilmemiş ismi vird edinmekte ve mürşidinden soru sormakta zarar vardır.

Ders geçilmesi Usûlü

Mürşid, bir ismi değiştirmeyi murad ettiğinde, sağ eliyle müridin sağ elini tutar.

Şeyh, sâlik ile birlikte tekbir getirir. Tekbirden sonra o ismi müride üç kere telkin eder. Kalbine “zikir darbesi” şeklinde uygular.

Sonra “Fâtiha” diyerek hepsi birlikte salavat ile Fâtiha’yı okurlar.

Sonra sâlik, **önceki isimleri her gün yüzer kere vird eder, sürekli bir şekilde telkin edilen ismi zikir eder.**

Rüya ve Vakıa Anlatma Usûlü

Rüya ve vakılardan bir şeyi gizlemez.

Gördüğü bir şey olursa üzerine ilave etmez.

Gördüğü rüyaların tâbirini sormak isterse tâbir eder; istemezse etmez.

Mürid Mürşidinde Görmesi Gereken Usûlü

İradesi, şeyhinin iradesiyle aynı olur. İradesini şeyhinin iradesine fena eder.

Şeyhinden başka birinin sözüne kulak vermez, itibar etmez –doğru bile olsa. Çünkü şeytan, hak yüzünden hile yapar.

Şeyh eğer kendisine hırka, tâc gibi tarikat emanetini teklif ederse hiç tereddüt etmeden, isteksizlik göstermeden, ruhun saflığıyla kabul eder.

Şeyhinin sözünü ve fiilini, ebeveyninin (anne babasının), sözüne fiiline üstün tutar.

Babası ve annesinden daha fazla söz ve fiilde itaate bağlı olur. Çünkü baba ile anne, fani varlığın sebebidir; mürşid ise bâkî varlığın sebebidir.

Şeyhinden ne dünya ne ahiret için dua istemez. Kendisi, kendisine dua eder.

Yalnız önemli bir belaya düştüğünde şeyhine arz eder.

Dünya ve ahiretten, keşif ve kerametlerden hiçbir şey istemez. Yalnızca mürşidinin murad ettiği şeyi ister.

Müridin İstikametinin Usûlü

Bekâr ise, sülûkunu tamamlayıncaya kadar evlenmez. Evli ise, bekâr gibi olmaya gayret eder.

İnsanlardan gelen her türlü aldanmaya karşı uyanık olur. Ne kendisi ne başkası için hiç kimseden bir şey istemez. Her şeyi Allah'tan ister.

Cenâb-ı Hakk'a her hususta tevekkül eder.

أَلَّا تَتَّخِذُوا مِنْ دُونِي وَكِيلاً

Beni bırakıp başkasını vekil tutmayın. (İsra-2)

Ayet-i celîlesine uygun bir hâl üzere sülûk eden kimse, zâhiren ve bâtinen istikameti kendisine zorunlu kılar.

فَاسْتَقِمْ كَمَا أَمَرْتُ وَمَنْ تَابَ مَعَكَ

Artık emrolunduğun gibi istikamette bulun ve tevbe etmiş, seninle beraber bulunmuş olanlar da. (Hud-112)

Ayet-i kerîmesinde emredildiği gibi, istikamete dikkat eder. Mürşidinin talimatına devamlı olarak uyar, kendi hâlini göstermeye çalışmaz.

Bütün halkı Allah'a ulaşan gözle görür, kimseye kıskançlık gözüyle bakmaz. Dünya ehliyle çok oturmaz.

وَلَا تُمَدِّنْ عَيْنَيْكَ إِلَى مَا مَتَّعَنَا

Kendilerini sınamak için, dünya hayatının süsü olarak bol bol geçimlik verdiğimiz kimselere sakın göz dikme. (Taha-131)

Ayet-i kerîmesi gereği, kimsenin malına-mülküne hırs nazarıyla bakmaz.

Müridin Daim Zikrinin Usûlü

Kim olursa olsun, hangi yolda olursa olsun, neyle meşgul olursa olsun, hiçbir hâlde zikrullah'tan gâfil olmaz.

Şeyh Ömer Neseî, İmam Vâhidî ve Abdullah Tahavî hazretleriyle, bazı muhakikler şu ayet-i kerîmenin tefsirinde şöyle buyurmuşlardır:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اذْكُرُوا اللَّهَ ذِكْرًا كَثِيرًا وَسَبِّحُوهُ بُكْرَةً وَأَصِيلًا

“Ey inananlar! “Allah’ı çok zikredin, O’nu sabah akşam tesbih edin.” (Ahzab-41-42)

Allah Teâlâ’yı,

– Ayakta, Otururken, Sağıkta, Hastalıkta, Gecede, Gündüzde, Karada, Denizde, Açıkta, Gizliden, Dururken, Hareket ederken, her hâlde, O’na layık bir şekilde tehlil ve takdisle “zıkr-i kesîr” üzere zikretsindir diye tefsir buyurmuşlardır.

Cehri ve Hafi Zikri

Cehrî (açık) zikir hafiden (gizliden) daha faziletlidir. Çünkü zikrullah, Allah’ın farzları cümlesindendir.

Farzları ilan etmek açıkça yapılır, gizlemekten daha faziletlidir. Açıkça zikirde gafilleri uyandırmak, şeytanı uzaklaştırmak fazileti vardır.

Nitekim, **Hz. Ömer (radiyallahu anh)** Kur’an’ı açıkça okuyuşundan sorulunca:

“**Uyanık olmayanları uyandırırım, şeytanı kaçıtırırım**” diye cevap vermiştir.

Rivayet olundu ki,

Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem), **Hz. Ali’ye (kerremallâhu vechehû)** özel bir hücrede cehrî zikir telkîni yapmıştır.

Telkîn şekli,

- Dizlerin üzerine oturmuş hâlde,
- Gözleri kapalı,
- Üç kere tekrar ederek gerçekleşmiştir.

Bazılarına göre ise, kalbi ve hafi zikir daha faziletlidir.

Nitekim rivayet olunmuştur ki,

Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem), Ebû Bekir Sıddîk’a (radiyallahu anh) hafi zikri mağarada telkin etmiştir.

Telkîn şekli:

- Dizlerin üzerine oturmuş,
- Gözlerini kapatmış,
- Üç kere tekrar ederek telkini gerçekleştirmiştir.

Ayet-i kerîmede:

وَمَنْ أَعْرَضَ عَنْ ذِكْرِي فَإِنَّ لَهُ مَعِيشَةً ضَنْكًا وَنَحْشُرُهُ يَوْمَ الْقِيَمَةِ أَعْمَى

Kim beni zikretmekten yüz çevirirse bilsin ki; onun dar bir geçimi olur ve kıyamet günü de onu kör olarak haşrederiz. (Taha-124)

Bu nas-ı celîl ile, zikrullahtan yüz çevirenlerin kabirde azap görecekları, kıyamet günü kör olarak haşrolunacakları açıkça ifade edilmiştir.

Bu sebeple, sâlik için gereklidir ki, zikrullah ehline sırt çevirmesin.

Ayet-i kerîmede:

فَسْأَلُوا أَهْلَ الذِّكْرِ إِنْ كُنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ

Bilmiyorsanız zikir ehline sorun (Nahl-43) buyrulmuştur.

وَلَا يُشْرِكْ بِعِبَادَةِ رَبِّهِ أَحَدًا

Rabbine kullukta hiçbir şeyi ortak koşma (Kehf -110) bildirildi.

Sâlikin, kendisine layık olan; kibirlilerle, inkârcılarla, inatçılarla ve taassup ehliyle oturmaması gerekir. Ta ki onların varlığından ve ahlaklarından etkilenmesin.

Hatta inkârcılarla oturmanın tehlikesi, zenginlerle oturmaktan daha şiddetlidir.

Çünkü tarikatı inkâr edenler, tarikat fakirlerini (dervişleri) kötü görürler.

Hakk yoluna sülûk edenleri hor görürler.

Hallerinden haberdar olmazlar.

Tarikat ehlini cahil zannederler.

Kendilerini âlim sanırlar.

Hâlbuki, zâhirî tahsil ile yalnız lafzı bilir, mânâyı yüzeysel öğrenebilirler. Kur'an'ın ise lafzı, mânâsı, haddi, hakikati, içyüzü, feyzi ve hükmü vardır. Lafız ve mânâdan ötesi ancak keşf ve tecelli ile bilinir.

Keşf ve tecelli ile bilinen hakikat ise telaffuzla anlaşılmaz.

İmam Şa'rânî (kuddise sirruh) "Levâkihu'l-Envâr"ında beyan eder ki:

"Her kim ilim işaretini yalnız ifadedden elde etmeye çalışırsa, imkânsız bir şeyi istemiş olur."

İmam Gazzâlî (kuddise sirruhu'l-âli) “İhyâu ‘Ulûmi’d-Dîn”de der ki:

“Mâlumat, sadece lafızlardan alınır, hatası çok olur.”

Ancak çoğu kimse, felsefe ilmini ve kelâm ilmini bilmeyeni âlim saymaz.

Hâlbuki ehl-i tahkik, bu tür ‘âlimleri’ kötölemişlerdir. Bazıları da arkalarında namaz kılmayı câiz görmeyip engellemişlerdir. İlim, marifet ve tevhid üzerine kurulu olan mâlumatlardır.

Âyet-i kerîmede (mealen):

“Allah’a ibadet etmeleri emredilmişti.” (Beyyine-5)

Bu, **Ebü'l-Leys’in** tefsirinde **“Allah’ı birlemeleri için”** diye tefsir edilmiştir.

Bütün ilâhî kitaplarda yalnızca Allah’ın emri, ibadet, marifet ve tevhid iledir, denilmiştir. Allah’a ibadet bu tevhidin benzeriyle farz kılınmıştır.

Şeriatte bu tevhid, ilk derecedir. Tevhidin diğer dereceleri çoktur, ancak burada kısa olarak zikredilmiştir.

Tevhidin Derecesi

İmam-ı Hüccetül İslam Gazzali, “İhyâ”da demiştir ki:

Bil ki, tevhidin dereceleri vardır:

Tevhid özü, özlerin özüne, kabuğu kabukların kabuğuna benzer.

Cevizin içi ve dışıyla yapılan bu temsil, zayıf akılların anlaması içindir:

Cevizin üzerinde iki çeşit kabuk vardır. İçinde de iki çeşit öz vardır. Bir iç öz, yağından ibarettir.

Birinci dış kabuk, lisanla tevhid edip “Lâ ilâhe illallâh” deyip kalbi gaflette ya da inkârda kalır. Bu tür, münafıkların tevhididir. (Neûzü billâhi te‘âlâ)

İkinci kabuk, tevhid lafzının mânâsını kabul etmek, yani genel mü’minlerin itikadî tasdikidir.

Üçüncüsü, Hakk’ın nuru ile keşf yoluyla yapılan müşâhededir. Bu, mukarrebîn makamıdır. Çünkü çok şeyin, çoklukla yaratılmış şeylerin hepsinin, tek olan Kahhar’dan çıktığını görür. Bu kısım, “lubb” denilen özdür.

Dördüncüsü, vücutta bulunan çokluktan (kesret) dönmesi, ezeli bir olan tek varlık (vücûd-ı vâhid-i ezeli) müşâhededesinde olmak, siddîkin makamıdır. Gerçek lezzet ondadır, özün özü de odur.

Bu makam, sūfiyye-i kiram tarafından “fenâ fi t-tevhîd” (tevhitte yok oluş) olarak isimlendirilmiştir.

Çünkü bu tür tevhidde, Vahid’den başka bir şey görmemek yönüyle, birliğin (vahdetin) müşahedesinde tam olarak mesti (sarhoş, kendinden geçmiş) olduğundan, kendi nefsinin göremez.

Tevhidde, kendi nefsinden fânî (yok) olduğundan, kendisini görmemiş olur.

İşte bu tür tevhid, günahlardan korunma ve muhafaza için bir vesile olur.

Allah Zü'l-Celâl, itaat ve sülûk ile kendisine olan aşkı artırarak, kalbini dünya karışıklığının kirinden tam olarak temizler ve Allah marifetinin kemaline ulaştırır.

Yine “İhya”nın bazı yerinde zikreder, bu makama ulaşanlardan biri, bir gün kalbimde Hızır aleyhisselam’dan çok önemli bir şeyi sormak arzusu doğdu.

Cenab-ı Hak’tan bu arzuyla bir mülakat duası içinde bulundum.

Tam bir yönelme ve yakarıyla buluşmuş oldum, dedim ki:

“Ya Ebu’l-Abbas (Hz. Hızır’ın lakabı) bana duadan bir kaç kelime öğret ki; onunla mahlukatın kalbine girmekten gizleneyim, onların yanında benim kıymetim olmasın, beni kimse bilmesin, salah-ı hal ve diyanette kemalime muttali olmasın”

اللَّهُمَّ اسْبُلْ عَلَيَّ كَتْفَ سِرِّكَ وَحُطَّ عَلَيَّ سِرِّ أَوْقَاتِ مَجِيَّتِكَ وَاجْعَلْنِي فِي مَكْنُونِ
غَيْبِكَ وَاحْجُبْنِي فِي قُلُوبِ خَلْقِكَ

Allühümme’s-bül ala ketfi sırrike ve hutta ala sırrı-i evkat-i meciyyike vec’alni fi meknün-i gaybike, vahcübni fi kulûb-i halkike

“Allah’ım! Sırlarının omzuna örtüsünü ser, zamanlarının gizemine örtüsünü koy ve beni gizliliğinin derinliğinde (gizlenmiş olan) kıl, beni kullarının kalplerinde bir örtü (gizlilik, perde) ile koru.”

Bu duayı okuyarak gözden kayboldu. Sonrasında ne gördüm ne de görmeyi arzuladım. Bu kelimeleri her gün okumayı bırakmadım.

Hikâye olunur ki:

Bu zât o derecede zillet ve kıymetsiz tutulurdu ki, yolda arkadaşları onunla alay ederdi, çocuklar onunla oynar, hakaret ederlerdi. Bu haldeyken huzurlu olur, kalbinin selametini korur, halinin istikametini zilletle taşıyarak kemale erdirirdi.

Evliyâullahın hallerinde bulunan bu tahammülün sonucu olan bu tür kemalâtlara, hakikat ehlinde olanların talip ve istekli olmaları gerekir.

Bu gibi yakıcı (yakıcı hakikatler içeren) hallerde, evliyâullah gizli kalır.

Dünya sevgisiyle mağrur olanlar, evliyâyı özel bir elbise ve cübbe altında, halk arasında parlak gösterişli ve ilimle meşhur, makam sahibi kişiler zannederler.

Oysa ki Allah Azîmü’ş-Şân’ın evliyâsına olan gayreti, onları ortaya çıkmaktan korur ve engeller. Onları daima gizli tutar.

“Evliyâm, Benim kubbem altındadır; onları Benden başkası bilmez” buyurmuştur (hadis-i kudsi).

Efendimiz (aleyhissalâtü vesselâm) ise hadis-i şeriflerinde şöyle buyurmuştur:

“Nice saç baş dağınık, üstü baş toz toprak içinde, iki aba giymiş kimse vardır ki, insanlar ona ehemmiyet vermezler; fakat Allah adına yemin etse, Allah onu boş çevirmez.”

Evliyâullah, insanların alışık olduğu kalıplarda değildir. Halkın zannetmediği hallerde bulunurlar.

Böylece sâlike lâıyk olan kimse, kendi nefsinden hiç kimseyi hakir görmemelidir.

Mahlukattan kim olursa olsun, kimseyi kimseden ayırmamalıdır.

Her ferdin, Allah’a olan nisbeti itibarıyla, bir madde ve hadis yönünden, kendisine feyz olunan kabz cihetiyle bir nazarla bakılmalıdır.

Seyrû Sülûkun Usûlü

Malum ola ki, seyrû sülûkun şartlarındandır ki:

Az yemek, az uyumak, az konuşmak, insanlardan uzaklaşıp çekilmek, irşad ehli birinden telkin alınarak, izinli olunan zikre devam edip, zikirle nefes almak lâzımdır.

Malum ola ki:

Her hâlde, kesintisiz zikre devam etmek için zikirde bir şart koşulmamıştır.

Sâlik, hiçbir vakitte, hiçbir hâlde zikirden ayrılmamalıdır. Yalnız cinsel ilişki anında ve pis yerlerde kalpten zikir eder, dil ile zikir etmez.

Zikirde tesir için şart vardır:

Temiz yerde oturmak, kibleye doğru ve karanlık bir yerde bulunmak, tam bir taharetle zikir etmek, gözleri kapalı, sağdan sola eğilmeden, kalp huzuruyla, manasını düşünerek zikir yapmak, dizler üzerine veya bağdaş kurarak oturmak, kalbi, mürşidi vasıtasıyla Allah’a bağlamak, mürşidi vasıtasıyla bakışını Allah’a yöneltmiş

olduğunu düşünmek, mürşidini, Allah'ın feyz kapısı bilip, ona yönelmek gerekir.

İleride gelecek bir şeyi kapıdan beklenir, dünyalık bile olsa hiçbir şeyi talep etmemelidir. Ancak mürşidi vasıtasıyla talep etmek lâzımdır.

Dünya ve ahiret saadetini, mürşidinin rızası sebebiyle talep eder. Şakavet (bedbahtlık) de mürşidinin daralması ve gazabıyla olur. Çünkü ana-babanın rızası Allah'ın rızası, gazabı da Allah'ın gazabıdır, hadis vardır.

Mürşid ise, hakikatte rûhânî babalık makamındadır.

Mürşidinin hizmetini, farzlar dışındaki her şeyin önüne geçirir.

Sâlik için yemeğin en faziletlisi, Allah rızasına ulaşılan yemektir. Hasbî olarak Allah rızası için bir rızka ulaşabiliyorsa, rızkı daha faziletlidir ve nurdur. Yiyen kişiyi nurlandırır.

Yemek esnasında:

Su içilmez. Soğan, sarımsak gibi kötü kokulu yiyecekler, melekleri incitmemek için yenmemelidir.

Yemeğe tuz ile başlanır, tuz ile bitirilir.

Yemekten sonra:

الْحَمْدُ لِلَّهِ، زَادَ اللَّهُ، الْحَمْدُ لِلَّهِ عَلَى كُلِّ حَالٍ وَنِعْمَةٍ، الْحَمْدُ لِلَّهِ حَمْدًا يُؤَافِي نِعْمَهُ
وَيُكَافِي مَزِيدَهُ، اَللّٰهُمَّ ارْزُقْ اَجْسَادَنَا بِالْحَلَالِ، وَارْزُقْ قُلُوبَنَا بِنُورِ الْكَمَالِ، وَارْزُقْ
اَرْوَاحَنَا بِمُشَاهَدَةِ الْجَمَالِ

Elhamdülillah, zâdallah, elhamdülillah alâ külli hâl ve ni'metin, elhamdülillah hamden yuvâfî ni'mehu ve yukâfî mezîdeh. Allahümmerzuk ecsâdenâ bi'l-helâl, ve'r-zuk kulûbenâ bi-nûri'l-kemâl, ve'r-zuk ervâhanâ bi-müşâhedeti'l-cemâl.

Gibi dualarla dua edilir. Fâtiha ve salavatla okunur.

Sonra oradaki hazır olanlardan ehil biri:

“Nur-i nebi kerem-i Ali dem-i sırrı sultan-ı Hüsamettin Uşşaki”

Huzurdaki herkes “Hû” derler, Sonra kalkıp yerlerine otururlar.

Önce mürşidin eline su dökülür, elini yıkadığı suyu temiz bir yere dökerler.

Mecliste başka şeyh varsa, o da yalnız başına elini yıkar.

Sonra mürşidin sağ tarafından başlayarak el yıkamaya başlanır. Sol tarafına kadar kim gelirse, ayırım yapmaksızın bu sırayla hizmet edilir.

Yahut mürşidin sağ tarafından başlayıp sola kadar el yıkandıktan sonra, mürşid en son yıkar ki ellerinin suyu cümlesinin suların üstüne dökülmüş olsun.

Velhasıl:

Mürşidin ve meşayihin el yıkanmış sularının üstüne su dökmek caiz değildir.

Su dökerken:

- Sağ ayağının baş parmağını,
- Sol ayağının baş parmağının üzerine koyar,
- Sol elini de sol tarafına koyar

Mürşid elini yıkarken, feyzin kesilmemesi için suyu kesmez.

Zikirden doğan harareti üzerine soğuk su içmekten sakınmalıdır.

Halvette, mürşidinden izin ve terbiye ile seçtiği şeyler dışında başka bir şey yiyip içmezsin.

Sâlike dört edeple edeplenmek gerekir:

1. Şeriat edebi
2. Hizmet edebi
3. Hak edebi
4. Hakikat edebi

Bu edeplerin tafsilatı bu risâleye sığmaz.

Sâlik olan çok gülmemelidir. Çünkü gülmek gaflettendir; Kalpteki feyzi yok eder.

Hadis-i şerifte şöyle buyrulmuştur:

Benim bildiğimi bilseydiniz, az güler, çok ağlardınız.

فَلْيَضْحَكُوا قَلِيلًا وَلْيَبْكُوا كَثِيرًا جَزَاءَ بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ

Artık onlar, kazandıkları günahlar yüzünden az gülsünler, çok ağlasınlar! (Tevbe-82) nazil olmuştur.

İlâhî mekrden emin olunmamalıdır. Zira bu, hüsrana alametidir.

أَقَامُوا مَكْرَ اللَّهِ فَلَا يَأْمَنُ مَكْرَ اللَّهِ إِلَّا الْقَوْمُ الْخَاسِرُونَ

Allah'ın mekrinden ancak hüsrana uğrayanlar emin olur (A'raf -99) ayeti delildir.

Rahmetinden de ümitsiz olunmamalıdır. Çünkü rahmete umutla bağlanmak farzdır. Ayet-i kerîmede:

قُلْ يَا عِبَادِيَ الَّذِينَ أَسْرَفُوا عَلَىٰ أَنفُسِهِمْ لَا تَقْنَطُوا مِن رَّحْمَةِ اللَّهِ

De ki: Ey nefislerine zulmetmiş kullarım! Allah'ın rahmetinden ümidinizi kesmeyin (Zümer-53) buyurulmuştur. Buna göre:

Gerçek sâlik, hayatını korku ile ümit arasında geçirir.

Kendini övenlerin sözüyle sevinmez.

Kendisini yerenlerin sözüyle de mahzun olmaz.

Övgü ile yergi gözünde eşit olmalıdır.

Kendini yeren kişiyi gıybet etmez.

Tam ihlasın alâmeti budur.

Tevazuğu alışkanlık edinir.

Daima mütevazı olmalıdır.

Çünkü kibir, kişinin makamından düşmesine, tevazu ise makamının yükselmesine sebep olur.

“Kim tevazu gösterirse, Allah onu yüceltir; Kim kibirlenirse, Allah onu alçaltır.”-hadîs-i şerîfiyle sabittir.

Hadimi (kuddise sirruhu) hazretlerinin “Tarikat-ı Muhammediyye”sinde

Bayezid'den naklen şöyle dediği rivayet edilmiştir:

“Otuz yıl ibadet meşakkatine katlandım, bir ses duydum ki: Ya Ebû Yezîd – Allah şânını yüce eylesin– şöyle tenbih etti:

“Allah Teâlâ'nın hazineleri ibadetle doludur. Eğer Allah'a vasıl olmak istersen, zillet ve hakirliği kendine farz kıl.”

Seyyidü't-tâife Cüneyd-i Bağdâdî –kuddise sirruh– şöyle dedi:

Rivayet olundu: Cuma günü meclisinde şöyle diyordu:

“Eğer Efendimiz –aleyhi’s-salâtü ve’s-selâm– hadîs-i şerîflerinde ‘Âhir zamanda kavmin lideri en değersiz olanıdır’ buyurmasaydı, ben sizi vaaz makamında karşılamazdım.” diye bir tevazu ve hakirlik hâlinde bulunuyordu.

İbrahim Edhem’in bir müridi şöyle rivayet etti:

“Ömrümde üç şeyle ferahladığım gibi hiçbir şeyle ferah duymadım.

Biri, üzerime idrar sıçradığı vakit; biri, gemide bütün yolcuların alaylarına maruz kaldığım vakit; biri de kendi inşa ettiğim camiden sert bir darbeye kovulduğum vakit.

Bu üçünde de mesrur (sevinmiş) oldum.” dedi.

Bu, kemâl derecesinde zillet ve tevazu izhârında olan, tarikat ve hakikat imamlarımızın mukaddes hallerindendir.

Böyle halleri olanlara sâlik tâbî olmalıdır. Aynı şekilde, mahlûkların küçük büyük hepsine merhamet nazarıyla bakmalıdır.

Bütün hâllerinde Allah’ın hücceti olan Kur’ân’a müracaat etmelidir. Kur’ân’ın hakkını korumalıdır.

Dünyada az bir şeye kanaat edip isyan ve hataya düşmemelidir.

Allah’ın azamet huzurunda durdurulacağı günü tamamen kabul etmelidir.

Gece namazlarını ve gündüz oruçlarını çoğaltmalı ve devamlı yapmalıdır.

Âyet-i kerîme’de, ezeli olan Kelâmullah’ta, gece ibadeti hakkında:

قُمِ اللَّيْلَ إِلَّا قَلِيلًا نِصْفَهُ أَوْ انْقُصْ مِنْهُ قَلِيلًا أَوْ زِدْ عَلَيْهِ وَرَتِّلِ الْقُرْآنَ تَرْتِيلًا

Birazı hariç, geceleri kalk namaz kıl. (Gecenin) yarısını (kıl). Yahut bunu biraz azalt, ya da çoğalt ve Kur’an’ı tane tane oku. (Müzzemmil- 2-4) buyrulmuştur.

وَمِنَ اللَّيْلِ فَتَهَجَّدْ بِهِ نَافِلَةً لَّكَ

Diğer âyette:

Gecenin bir kısmında teheccüd kıl; bu, sana nafilidir. (İsra-79)

Başka bir âyette de:

تَتَجَافَى جُنُوبَهُمْ عَنِ الْمَضَاجِعِ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ خَوْفًا وَطَمَعًا

Yanları yataklarından uzaklaşıp ve Rablerine korku ile ümit ile dua ederler

(Secde-16)

Emriyle, gece teheccüd namazı vurgulanmış ve onu kılanlar, Cenâb-ı Hak tarafından övülmüştür.

Sâlik, tarikatını kalbi riyasete talep etmemelidir.

Riyaseti seven bir sâlik asla kurtuluşa eremez.

Her meclise girmemelidir.

Karışıklık sebebiyle zulmet ve gafletle dolu hâllere neden olan, feyze mâni olan dünya ehlinden, gaflet ehli olanlardan uzak durmalıdır.

Gâfil ve sebeplerle oyalanmış dünya işlerinden uzak durmalıdır. Tehlikeli ve zararlı hayvandan nasıl sakınılırsa, bu hâllerden de sakınmalıdır.

Zaruret hâlinde iffetli, yokluk hâlinde temiz, hizmet hâlinde edepli olmalıdır.

Beşeriyet içinde kanaatkâr, verâ sahibi olmalıdır.

Her şeyin çokluğundan sakınmalıdır.

Sûfi meşâyih şöyle der:

“Mal, makam, şöret-büyüklerin hizmetinde bulunanlar gibi istikametle hizmet gerekir.”

Meşâyihın kalbi yönelişlerini dağıtmaktan sakınmalıdır. Ve meşâyihın akıl ölçüsüne aykırı sözlerini inkâr etmemelidir.

Gazâlî (kuddise sirruhü'l-âli) şöyle demiştir:

Hakikat ilminde bir kimse nihayete ulaştığında, avam bu kimseleri dışlamaya başlar. Çünkü hakikat sözlerini aklın sınırlarıyla tartamayarak, ya delilikle ya da küfürle suçlarlar.

Başka bir yerde şöyle demiştir:

“Allah’ın rızası peşinde olan kimselerin taklitçi cahillerin gözündeki kâfirlerden zann olunmaları vacibtir.”

Başka bir yerde de şöyle demiştir:

“Cenâb-ı Hakk ile ünsiyet makamına ulaşanlar, münacat ve halvette öyle bir istiğfar haliyle sarılırlar ki, Musa aleyhisselâm’ın ağacı gibi, kendilerinden yüce kelimeler zuhur eder.

Bu kelimeler, o makama ulaşmamış avamın din anlayışınca küfür sayılır.

Avam o kelimeleri işitse, tekfir ederler. Oysa ki, Allah’la ünsiyet ehli bu kelimelerle Allah ile olan derecelerinin artışına işaret ederler.

Onlar bu hallere dayanırlar ve bu makama ulaşanlara layıktır. Diğerlerinin ise onları taklit etmeleri câiz değildir.

İbni Abbas radiyallahu anh'ın rivayet ettiği

اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ سَبْعَ سَمَوَاتٍ وَمِنَ الْأَرْضِ مِثْلَهُنَّ يَتَنَزَّلُ الْأَمْرُ بَيْنَهُنَّ

Allah, o (Zât-ı Kibriyâ) dır ki, yedi göğü ve yerden de onların mislini yaratmıştır. Onların aralarında emri cereyan eder. (Talak-12)

“Ayetinin tefsirini açıkça zikretsem, beni tamamen taşarlardınız”. Başka bir rivayette ise, “bana küfür hükmü verirdiniz” diye nakletmiştir.

Şeyh-i Ekber (kuddise sirruh) bu hususta şöyle beyan etmiştir:

“Bir velî, şariat sınırlarının dışına aşan bir söz söylese bile, o söz, kurban ve velayet makamı ve marifet hakikati bakımından zuhur ettiğini bil”. Bu hakikatin şerhini Dâvûd el-Kayserî, temsil yoluyla şöyle açıklamıştır:

“Aleyhissalâtü vesselâm Efendimiz, yeryüzüne bir ip salmış olsanız muhakkak Allah'ın üzerine düşer” anlamındaki hadis-i şerif, yine bunun gibi “Kulum nafilerle bana yaklaşmaya daim olursa, o kulumu severim. Sevdiğim vakitte onun kulağı, gözü olurum” hadisi şeriflerinin emsalleri gibi, diye beyan etmişlerdir.

Bu gibi hadis-i şerifler, marifetullah makamları, apaçık beyan olunmuştur. Bunlar, mertebe mertebe belirtilmiş, tenbihât-ı Muhammediyye ile hakikatlerin keşfi ve ilâhî sırların müşâhedesiyle ilgilidir.

Aleyhissalâtü vesselâm Efendimiz'in irfân makamı ve Muhammedî yakınlık hali, cennet ve risâlet makamından daha yüce olarak ortaya çıkmıştır.

Bu tafsilattan anlaşılır ki:

Ârif-billâh olanların halleri, sözleri, makamları, kendilerine gelen halleri, akıl sınırlarının dışındadır.

Akıl ve zâhirî ilimle idrak edilmez.

Tarikata sülûk eden sâlikler için, bu gibi celalli halleri asla inkâr etmemek gerekir.

Her ne kadar sâlik akıllı ve âlim olsa da ancak kendi akıl derecesindeki sözleri anlayabilir. Oysa ki:

Sûfilerin yüksek halleri ve kutsî durumları ile yüce sözleri, aklın fevkinde ve ötesindedir.

Bu hallerden herhangi birini inkâr eden ebedî olarak felâh bulmaz, sakınmak lâzımdır.

Sâlik, hakikate lâayık olan kimse; cömertliğı zâtı, kanaati kalbî olan biri olmalı, kendisine Cenâb-ı Hakk'ın verdiği rızktan bağıştta ve fedakârlıkta bulunmalıdır.

Gıybet, nemime (söz taşıma), çekişme ve kavgadan sakınmak lâzımdır.

Tüm hâllerinde bir hâlini kimseye belli etmemeli, nefsi ve hevasına muhalefette daim olmalıdır. Semâyı inkâr etmemelidir.

Zira semâ ehli, dinleyicilik makamında sahipleri olan bir zümredir. Nefsi ölmüş, kalbi diri olanlara mahsustur.

Bu hâle ulaşmadıkça, namaz, oruç, vird ve zikirlerle meşgul olunmalıdır.

Şeyh Şihâbeddin Süreverdî demiştir ki:

Gerçek sâlike lâzım olan şudur:

- Kalbi harabe olması,
- Bedeni zayıf olması,
- Gözü yaşlı,
- Salih amel sahibi,
- Arkadaşları fukara
- Zühd süsüyle bezenmiş,
- Terk ehli, cana yakın kerim bir Rabbin kulu olmasıdır.

Bu, kadınlar için de böyledir.

Kendi amelini dikkatle gözetip, ölüm hâline güzel amel ve ahlâkla hazırlanmak gerekir.

Hadis-i şerif meâlinde:

“Dünyada bir garip gibi ol, yahut bir yolcu gibi ol. Kendini kabir ehli gibi bil.”

Dünyadan çıktığında, o gün kıyamet gibi olur. Hangi grupta yer alacağın belli değildir:

فَرِيقٌ فِي الْجَنَّةِ وَفَرِيقٌ فِي السَّعِيرِ

Bir kısmı cennet yoluna, bir kısmı cehennem yoluna gider. (Şûrâ-7)

Bu durum, hangi yöne yöneldiğini fark etmendir.

Ey gerçek sâlik!

Malum ola ki, evliyâullah arasındaki makamı bilmek istersen, kendine bak:

Eğer hâlinde Allah rızasına uygunluk görürsen, **bu, cahillerin makamıdır.**

Eğer çoklukla kusur, eksiklik görürsen, **bu, sâliklerin makamıdır.**

Eğer isyanından başka bir şey görmüyorsan, **bu, sâlikin sona sülûk derecelerine, erme makamıdır.**

Eğer ne hayırdan ne şerden hiçbir şey görmüyorsan, **bu, evliyanın ilk makamıdır.**

Eğer kendini de görmüyorsan, izafetleri (benlikleri) düşürmüş, masiva (Allah dışı) ile bağını kesmiş ve evliyâullah makamına ulaşmışsındır.

Bu makamın sahibi, hiçbir şeyi görmez; her şeyi Allah’a bağlar, Allah’ta fani (yok olmuş), Allah ile baki (kalıcı) olmuş olur.

Bu makamı da geçip, kendini Allah’ta fani, Allah’ı kendinde baki görmek makamına ulaşırsa, Hakk’ın feyzi hicapsız olarak irşad için tecelli eder.

Karanlık gecede kaybolmuş birinin kurtarıcıya kavuşması gibi, bu makamın sahibinden gelen feyz, sâlika sirayet eder (geçer).

Gassalın (yıkayıcının) suyu maksule (yikanana) döküldüğü gibi o makam sahibinden de salike “Feyz-i sarı” (Sirayet eden, geçen feyz) geçer.

İrşad Makamının Alâmeti

— Hakk’ı kazanmak için var olmaktır.

— Halkın eziyetine sabretmektir.

— Halkla iyi geçinmek ve güzel ahlakla muamele etmektir.

— Tevazu sahibi olmaktır.

— Ne karşılık ne çıkar beklemeden sülûkünde gayret ve çaba göstermektir.

Nitekim Efendimiz, Sallallahu aleyhi ve sellem, hidayet yoluna götürücümüz, seyyidimiz, resûlümüz, mürşidimiz böylesi kemâl ile muâmele ettikleri gibi muâmelede bulunmak ve bu ahlâk üzerine olmak gerekir.

Bu makam, Allah katında ve Resûlullah katında makamların en yücesidir.

Bundan daha yüksek bir makam yoktur.

Bu makam sahibinde hâl, harikulâde keşifler ve kerametler olmasa dahi, bu makam sahibi, varisi enbiya’dır. Daim faydalı insanlara hizmet edendir. İnsanların en hayırlısı, insanlara hizmet edendir.

Ebû’d-Derdâ’dan naklederek Tirmizî’de rivayet eder ki, Efendimiz (aleyhi’s-salâtü ve’s-selâm) şöyle buyurmuşlardır:

“Enbiyâ yeryüzünün direkleri idiler. Nübüvvet sona erince, onların yerine Cenâb-ı Hak yüce bir kavmi vekil kıldı. Bu ümmette onlara ‘Ebdâl’ denilir. Yeryüzünün direkleri onlardır.”

Sahavî’nin kitabından rivayetle:

Nukabâ üç yüz kişidir; yerleri Mağrib’dir.

Nucebâ yetmiş kişidir; yerleri Mısır’dır.

Büdela kırk kişidir; yerleri Şam’dır.

Ahyâr yedidir; bunlar her yerededir.

Seyyah olan abdal on iki kişidir.

Umde dört kişidir; yerleri dört köşededir.

Gavs bir kişidir; merkezi Mekke’dir.

Umumî işlerden bir ihtiyaç arz edildiğinde, önce:

- Nukabâya,
- Sonra Nucebâya,
- Sonra Ebdâle,
- Sonra Ahyâra,
- Sonra Umdeye tazarru ve niyazla arz edilir.

Cevap verirlerse ne güzel!

Eğer karşılık vermezlerse, Gavs niyazla yönelinir. Duası kabul olunur, mesele tamam olur.

Bu konuda başka bir rivayet daha vardır:

Peygamberlerin kalpleri üzerine bu tertibin kurulduğu ve iki rivayetin de gerçekte aynı hakikati anlattığı, Cenab-ı **Pir Şeyh Salahuddin Uşşâkî** Hazretleri tarafından açıklanmıştır.

Bu makamda “fehem – iyi anla” demiştir.

Şöyle ki:

Allah’ın peygamberlerinin kalpleri üzerine nispet edilmiş olmaları, hakikatte her birinin bir yere bağlılığı olsa da, bu bağlılıkla sınırlı olmadıkları anlatılmak istenmiştir.

Bu açıklamada da “fehem” diyerek anlaman istenmiştir.

Muhammed Pârsâ, Faslı Hitâb adlı eserinde Alâü'd-Devle Ahmed Simnânî'den naklen şöyle demiştir:

“Bir toplantıda bir topluluk gördüm. Onlara derecelerini sordum. Dediler ki: Biz tasavvuf ehlindeyiz, yedi tabakamız vardır:

1. Tâlibîn tabakası
2. Murîdîn tabakası
3. Sâlikîn tabakası
4. Sâirîn tabakası
5. Tâ'irîn (uçanlar) tabakası
6. Vâsılîn (erişenler) tabakası
7. Kutb'un tabakası

Kutbun kalbi, Muhammedi kalp üzeredir.

Bu yüce zât, Kutbu'l-İrşâdtır.

Kutbu'l-Ebdâl ise, İsrâfîl'in kalbi üzeredir.

Gökte de iki kutup yeryüzünde de iki kutup vardır.

Kutbu'l-İrşâd'ın mertebesi, Süheyl Cenûbî Yıldızı (güneydeki yıldız) mertebesinde, Yemen bölgesi yönündedir. Akik renkli olup, parlaklığı ve faydası yönünden en akılcıdır.

Kutbu'l-Evtâd ve Kutbu'l-Ebdâlin mertebesi ise Cedi Şimâl Yıldızı (kuzeydeki yıldız) mertebesinde. Bu yıldız, çoğu insanın gözünden gizlidir.

Son olarak, Darekutni ifrad da İbn Abbas'tan aleyhi ekmelu't-tahiyyat Efendimizden rivayetle aktardığı hadîs-i şerîfte:

Hızır ile İlyas her sene Hac mevsiminde buluşurlar, her biri diğerinin başını tıraş eder. Bu duayı okurlar, ayrılırlar:

بِسْمِ اللَّهِ مَا شَاءَ اللَّهُ، لَا يَسُوقُ الْخَيْرَ إِلَّا اللَّهُ بِسْمِ اللَّهِ مَا شَاءَ اللَّهُ، لَا يَصْرِفُ السُّوءَ إِلَّا اللَّهُ
بِسْمِ اللَّهِ مَا شَاءَ اللَّهُ، مَا كَانَ مِنْ نِعْمَةٍ فَمِنْ اللَّهِ مَا شَاءَ اللَّهُ، وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ

Bismillahi maşe Allahu la yesukul hayra illalahu, Bismillahi maşe Allahu la yes-rifüssüi illallahü, Bismillahi maşe Allahu ma kane min ni'metihi feminellah, maşe Allah ve la havle ve la kuvvete illa billahi.

“Allah’ın ismi ile dilediği olur. Hayrı ulaştıran yalnız Allah’tır. Allah’ın ismi ile dilediği olur. Kötülüğü gideren yalnız Allah’tır. Allah’ın ismi ile dilediği olur. Her nimet Allah’tandır. Allah’ın ismi ile dilediği olur; Allah’tan başka güç ve kuvvet yoktur.”

Rivayet edilmiştir. Efendimiz –aleyhi’s-salâtü ve’s-selâm– buyurdu ki:

“Her kim bu duayı sabah akşam üç kere okursa yangından, boğulmaktan, hırsızlıktan, şeytan şerrinden, yılan, akrep sokmasından, zalimin şerrinden, Allah o kimseyi emin eyler.”

Ahmed b. Hanbel Zühd’de rivayeti ekleyerek;

Hazret-i İlyas ile Hazret-i Hızır’ın Ramazan-ı Şerif’i Kudüs-i Şerif’te tuttukla-rını beyan etmiştir.

Mecmau’l-Akâid’de, enbiyanın aleyhimüsselam dördü haydır. **Hızır, İlyas, İdris, İsâ** göktedir, diye beyan edilmiştir.

Malum ola ki, senin Allah katındaki kıymetin, Allah’ın senin yanındaki kıy-metine nispetlidir.

Malum ola ki,

Şeriat, aklın özüdür.

Şeriatın özü hakikattir.

Akıl, şeriatı; şeriat, hakikati korur.

Her kim akılsız bir şekilde şeriat iddia ederse, iddiası doğru değildir.

Çünkü Cenâb-ı Hak yalnız aklı kâmil olanları mükellef kılmış, mecnun ve ço-cuk mükellef değildir.

Her kim şeriatsız bir hakikat iddia ederse, onun da iddiası doğru değildir.

Bu sebepten Seyyidü’t-tâife Cüneyd-i Bağdâdî –kuddise sirruh– demiştir ki:

“Ehlullahın elde ettiği ilim olan hakikat ilmi, bizim ilmimizdir; Kitabullah ve Resûlullah’ın sünnetiyle kayıtlıdır.”

Yani, hakikat ilmi, kitap ve sünnetle amel edenlerden başka kimseye nasip olmaz.

Kitap ve sünnetle amel, şeriattır.

Efendimiz –aleyhi’s-salâtü ve’s-selâm– buyurmuştur:

“Allah beni edeplendirdi ve edeplendirmemi güzel eyledi.”

Bu edeb-i ilâhî ile güzelleştirilen edep, yalnız kendisinde gösterilen şariat edepleridir.

Her kim şariatla amel ederse, edepli olur. Her kim edepli olursa, Allah’a vasil olur. Edebsiz yakınlık mümkün değildir.

Salike Caiz Olan Usûl

Malum ola ki, **sâlik için, hırka, sikke-i şerife, siyah kuşak, mest, cübbe gibi şeyler câizdir.**

Sülûkunu tamamlayarak irşad seccadesine oturmuşsa, taç-ı şerif giyer, ridâ kuşanır, asa alır.

Sâlikin giydiği hırka yalnız beyaz, siyah, yeşil olabilir. Şeyh için her renkte elbise giymek câizdir.

Malum ola ki, Tarikat-ı Aliyye-i Uşşâkiye’de sikke altı tırnak, işaretle altı çizgidir.

Sâlik “nefs-i mutmainne”ye vardığında arakiye (hırka) giydirilir.

Uşşâkî sâlikleri saç bırakmazlar. Başlarını tıraş ederler. Bunların her birinde acayip işaretler vardır fakat bu risalenin müsaadesi yoktur.

Eğer mürid, sâlike arakiye, hırka ve kemer giydirmek isterse, bir tekbir alır öper, sonra bir tekbir daha alır. Sâlike öptürür. Üçüncü tekbirde giydirir. El-Fatiha der, salavatla beraber Fatiha hepsi birlikte okunur.

Bilinsin ki:

Her ne vakit Tacı Şerife el sürecektir olur isen, kimin tacı olursa olsun öpmedikçe el sürme, gerek giyerken gerek çıkarırken, gerek bir yerden bir yere koymak için olsun her halde öpmek adaptandır.

Bir mümin başka bir mümin üzerinde hırkanın zuhurunu görse, bunu keramete yorması layık ve uygundur. Zira kerameti tasdik eden, ehli kerametlerdendir.

Zira tasdik etmek, sıddikiyetin alametidir.

Yine, mürşidine bağlandığında ona üstünlük nazarıyla değil, tam bir tevazu ve minnettarlıkla bakmak gerekir.

Belki de, iyilik eden, hidayete hazırlık veren ve yönlendiren, Cenâb-ı Hakk'tır.

Bu sebeple O'nun nimetine şükür borçluyuz. Cenâb-ı Allah'ın şu ayetiyle de bu açıklanmıştır:

يَمُنُونَ عَلَيْكَ أَنْ أَسْلَمُوا قُلْ لَا تَمُنُوا عَلَيَّ إِسْلَامَكُمْ بَلِ اللَّهُ يَمُنُ عَلَيْكُمْ أَنْ هَدَيْكُمْ لِلْإِيمَانِ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ

Onlar İslâm'a girdikleri için seni minnet altına sokuyorlar. De ki: Müslümanlığınızı benim başıma kakmayın. Eğer doğru kimselerseniz bilirsiniz ki, sizi imana erdirdiği için asıl Allah size lütufta bulunmuştur. (Hucurât-17)

Bilinsin ki:

Sâlik için dört tür terk gereklidir:

1. Terki “dünya” (dünyayı terk)
2. Terki “ukba” (Ahireti terk)
3. Terki “vücüd” (varlığı, benliği terk)
4. Terki de “terk” (terkin de terk edilmesi) gerekir.

Dünya terkine gelince: Çünkü dünya ehline âhiret haramdır, âhiret ehline dünya haramdır, Allah ehline ise her ikisi de haramdır.

Ancak terkten murat, malı mülkü elden çıkarmak değil, kalpten çıkarmaktır; kalbi dünya malına olan meyilden temizlemektir.

İmam Gazâlî şöyle beyan eder:

Zühd, malı bırakmak değildir. Kalbi mal sevgisinden temizlemektir.

Süleyman aleyhisselâm büyük bir mülkün sahibi olduğu hâlde yine zühd makamındaydı, çünkü kalbinde o mala karşı meyil ve sevgi yoktu.

Zühdün şartı, kalpte sevginin olmamasıdır, yoksa mal sahibi olmamak şart değildir.

Bu dua her daim okunmalıdır:

إِلَهِى، إِلَهِى، إِلَهِى، خَلِّصْنَا عَنِ الْأَشْيَاءِ بِالْمَلَأِى، وَأَرِنَا حَقَائِقَ الْأَشْيَاءِ كَمَا هِىَ

“İlâhî, İlâhî, İlâhî, hallisnâ ani'l-eşyâi bi'l-melâhî, ve erinâ hakâika'l-eşyâi kemâ hiye”

Ey Allahım, Ey Allahım, Ey Allahın, Bizi bu dünyalık nesnelere takılıp kalmaktan, oyalayıcı eğlencelerle meşgul olmaktan kurtar. Ve bize, eşyaların (varlıkların) hakikatlerini oldukları gibi göster.

Bilinsin ki:

Mevcudiyetin (benliğin) kendisi, öyle bir günahdır ki, hiçbir günah onunla kıyas olunamaz.

Aslı vahidken ikinin vaslı musteid olur

Cehlile taksim-i vahid eyleyen cahid olur.

İkilikte vuslat olmaz ferd-i vahiddir Huda

Vahidi taksim eden oldu Hudasından cuda.

Beytin açıklaması:

Aslı bir olan şeyde, iki olma arzusu sadece bir eğilimdir, gerçekte birleşme mümkün değildir. Cehaletle birliği bölmeye kalkışan kişi, sadece boş yere uğraşmış olur. İkilik (ayrılık, çokluk) içinde vuslat (Allah'a kavuşma) gerçekleşmez; çünkü Allah, bölünmez tek olandır. Birliği bölen kimse, Allah'tan uzak düşer; Hak'tan ayrı kalır.

Malum ola ki:

Amel ve ibadeti mahlûkat için terk etmek riya, mahlûkat için yapmak küfürdür.

Fehmet, anla ey sâlik!

Mecburî ölmeden önce, ihtiyarî olarak ölmek lâzımdır Çünkü “Ölmeden önce ölünüz” hadis-i şerifiyle emrolunmuştur.

Ölümün dört türü vardır:

— “Mevt-i ahmer” Kızıl ölüm (şehâdet),

— “Mevt-i ebyad” Beyaz ölüm (açlık),

— “Mevt-i ahdar” Yeşil ölüm (zühhd elbisesi giymek),

— “Mevt-i esved” Siyah ölüm (insanların eziyetlerine sabretmek).

Sâlik, bu dört tür ölümle nefsi emniyete almalıdır.

Gerçek sâlik, her hâlükârda mürşidini; nefsinden, malından, annesinden, babasından ve tüm insanlardan daha çok tabii muhabbetle sevmelidir.

Eğer bu sevgi tabii şekilde gelişmemişse, aklî muhabbetle sevmek lâzımdır.

Nitekim hadis-i şerifte bu konuda şöyle varid olmuştur:

Mürşid, Allah'ı bilen âlimlerdendir **“ulamayı billah'tan”** olmakla **“vereset-ül Enbiya”** dan (Peygamberin varisi) ve kendisine peygamberlerin vârisliğinden nasip verilmiş biri olarak bu sevgi aslında Allah sevgisine dönmüş olur.

Yine sâlike lâzım olan:

Kim olursa olsun, mümin kardeşinin ayıbını örtmektir. Nitekim Hz. Ömer el-Fârûk'tan (r.a.) rivayet olunduğuna göre,

Peygamber Efendimiz (s.a.v.) minbere çıkıp yüksek sesle şöyle buyurdu:

“Ey diliyle iman edip kalbine inmeyenler!

Müslümanlara eziyet etmeyiniz, onların ayıplarını açığa vurmayınız, gizli kusurlarını ortaya çıkarmak için araştırmayınız.

Kim bir müminin kusurunu ifşa ederse, Allah da onun kusurunu –gizli yerde bile olsa– açığa çıkarır.”

Diğer bir hadiste:

“Kim bir mümini ayıplar, kötü söz söylese; ayıpladığı o günahı işlemeksinin dünyadan çıkmaz.”

Başka bir hadiste de:

“Kim bir kulun kusurunu örterse, Allah Teâlâ kıyamet günü onun kusurunu, kıyamet topluluğundan örter.”

Bazı rivayette ise **“hesabını affeder.”** diye açıklanmıştır.

Bilinsin ki:

Fikir (tefekkür) dört kısımdır:

1. Şeytanî fikir
2. Nefsânî fikir
3. Melekî fikir
4. Rahmânî fikir

Zira fikir ya dünya için ya da ahiret içindir.

– Dünya için olan fikir, ya şeriata muhaliftir, bu şeytanî fikirdir. Ya şeriata muvafıktır, bu nefsânî fikirtir.

– Ahiret için olan fikir, canla, cisimle, mekânla ilgilidir; bu meleki fikirdir. Yahut yalnızca Rahmân'a aittir; bu rahmânî fikirdir.

Eğer sâlik, ilk üç fikirle meşgul olursa, hakikatte “cünüp” makamındadır. Hakk'ın divanından uzak olur, guslü vaciptir. Gusülde, fikrini bu gibi düşüncelerden arındırıp yalnızca rahmânî fikre yöneltmesi gerekir.

Bilinmelidir ki, iki fikrin zihinde aynı anda bulunması câiz değildir. Çünkü zihin basittir, bileşik olan bir şeyi kabul etmez.

Ey hakiki sâlik! Ayette buyrulmuştur:

مِنْكُمْ مَنْ يُرِيدُ الدُّنْيَا وَمِنْكُمْ مَنْ يُرِيدُ الْآخِرَةَ

“Sizden kimi dünyayı ister, kimi de ahireti.” (Al-i İmran-152)

– Bazıları dünyayı talep eder,

– Bazıları da ahireti ister.

Allah Azîmü’ş-Şân'ı isteyen âşık, hakikat yolunun tâlibi nerede?

Kimin matlubu Allah olur ise, onun alâmeti şudur:

Daima fikr-i rahmani ile tefekkür ile düşünür, asla ayrılmaz.

Bilinsin ki, halvete ve erbaine girmek edepleri şunlardır:

– Sâlik halvetine, şeyhinin duası, teveccühü ve Fâtiha'sı ile ikinci namazından sonra girer.

– Manevî ve ruhânî fetihlere nâil olmak için Allah rızasıyla halvete niyet eder.

– Halvette oturduğu süreyi devamlı abdestli olur.

– Oruç tutar.

– Dünyevî söz konuşmaz.

– Zorunlu olmadıkça halvettan çıkmaz.

– Dışarı çıktığında ihtiyacından fazla durmaz.

– Çıktığında başını örterek çıkar.

- Cemaate, şeyhinin izni olursa çıkar, izinsiz çıkmaz.
- Halvetin bitimine kadar ev halkına görünmez.
- Halvet elbisesini asla çıkarmaz.
- Hayvanattan bit, pire, sinek, ve sair gibilerini! öldürmez, vücudundan da atmaz.

- Tırnaklarını ne keser ne de kestirir.
- Vücudundan kıl koparmaz. Tırnakla kaşınmaz.
- Halvette yatıp uyumaz, oturduğu halde uykusunu geçirir.

Halvette:

- Farzlar,
- Nâfileler,

Uşşâkiye tarikatının esasları uygulanır.

Gece gündüz Esmâyla meşgul olur.

Vel hasıl:

Halvetteki sâlik, **ihramda olan bir hacı gibidir**. İhramda uyması gereken her şey, halvette de uyması gereken şeylerdir.

Rüya veya vakıa olarak ne görürse, her gün şeyhine bildirir.

Eğer halvet sırasında şeyhi ona elbise değiştirmek gibi bir şeye izin verirse, yapar. İzin vermezse yapmaz.

Halvetin yeri dar, temiz olması ve gece gündüz karanlık, siyah ortamda kalması gerekir.

Gerek camide gerek başka bir yerde bulunmanın farkı yoktur.

Kendi başına halvete girmek, bir fayda vermediği gibi, tarikattan da sayılmaz. Şeriatte fiiliyle ecir vardır, fakat sūfî meşâyihü bunu son derece hoş karşılamazlar. Ancak sülûkunu tamamlamış, seccadeye oturmuş meşâyih için tek başına halvete girmek câiz ve menduptur.

Halvetin süresi devam ettiği zaman, yine ikinci vaktinden sonra şeyhin duası, teveccühü ve Fatiha'sı ile çıkılır. Şeyh, başındaki örtüsünü eline Fatiha ile alarak çıkarır.

Halvet ile erbainin şartları eşittir.

Halvet on gündür, gecesiyle beraberdir. Erbain ise kırk gündür.

Halvete pazartesi günü, ikinci vaktinden sonra girilir.

Erbaine ise cumartesi günü, ikinci vaktinden sonra girilir ki, çıkacağı gün mümkünse cuma gecesine denk gelsin.

Başka halvet ve erbaine girmek istenip de, halvete oturmaya mani bir durum varsa, halvette oturmaktan başka bütün halvetin edep ve şartlarını yapar, halvette oturmaktan başka halde eda eder.

Bu halvete “ayak halveti” ismi verilir. Genel olarak, halvette olan gibi olunur. Başını örtü lazım olmaz. Eğer örterse daha iyi olur.

Malum ola ki, halvet ve erbaine bahar mevsimi gibi mutedil günlerde girilir.

Eğer Zilhicce’nin on günü gibi faziletli vakitler mani değilse, şiddetli sıcak veya soğuktan etkilenmemek için mutedil günlerde girilmelidir.

Halvette sıkıntı yapan gıdalardan sakınılmalıdır.

Çünkü oruç da kabızlık getirir. Kabızlık kuvvetlenip bedenın unsurlarına zarar verir. Bedenin de doğasını korumak gerekir.

Zira bedenın unsurları, hayvan ruhunun bineğidir; hayvan ruhu da insan ruhunun bineğidir.

“Nefsin bineğindir ona yumuşaklıkla yaklaş, ona iyi davran” hadis-i şerîfiyle emrolunmuştur.

Sâlikin Şeyhiyle Bayramlaşma Usulü

Bayram yemeğinden sonra zikir meclisine oturulur. Meşâyih ve sâliklerin büyükleri, şeyhin sol tarafına, kademe göre otururlar.

Sonra “Hamdiyye” usulü okunur. Ancak “Yâ Dâfi’ Yâ Muîn” okunmaz.

İlâhının sonunda “Fatiha maa’s-salavât” okunduktan sonra, şu salavatı yüksek sesle okudukları anda ayağa kalkarlar:

“Allahümme salli ala seyyidina Muhammedin ve ala alihi ve sahbihi vesellim” cümlesi tekrar edilerek okunur.

Sonra şeyhin sol tarafındaki, şeyhin elini öper, sağ tarafa geçer durur. Onun alt tarafındaki de şeyhin elini ve sağındakinin elini öper, sağ tarafına geçerek aynı şekilde devam eder. Bu şekilde sürekli olarak sol taraftan sağ tarafa geçerek ilerlerler, dizilirler.

Sonuna kadar Salavât-ı Şerife'ye devam edilir.

Sol taraf tamamen sağ tarafa aktarılana kadar, birbirleriyle musâfaha (tokalaşma) ve muaanaka (kucaklaşma) yapılır.

Tamamında, şeyh muâide dairesi (karşılıklı selamlaşma duası) çerçevesinde teberrük duası yapar.

El-Fâtiha der, başında ve sonunda salavatla birlikte Fâtiha okunur.

Gül suyu ve buhur sağdan sola doğru dağıtılır. Buhurdanlık ve tütsü sağdan sola doğru döndürülür.

Mübarek gecelerde – Miraç, Beraat gibi – yine yemekten sonra, şeyhin yanına toplanılır.

Eller öpülür. Ayakta durulur. Şeyh duadan sonra “el-Fâtiha” der.

Hepsi birlikte: “Allâhümme salli alâ seyyidinâ Muhammedin ve alâ âli Muhammed” diyerek Fâtiha'yı okurlar.

Seccadeye Oturması Ve Şeyhlik İcazetinde Usul

Usul üzere, yemekten sonra zikir meclisinde oturulur. Hâmidîyye-i Şerif okunur, ardından “Dâfi ve Muîn” ismi okunmaz.

İlahiye bittiğinde cemaat hep birlikte şöyle der:

“Allahümme salli ala seyidina Muhammedin ve ala alihi ve sahbihi ve sellim”

Bu, tekrar tekrar ayakta okunurken, şeyh olacak zat, mürşidinin karşısında dört adım yakına kadar ayakta durur.

Salavat bitince, şeyh olacak zat, mürşidine doğru bir adım atar ve hepsine şöyle selam verir:

السلام عليكم يا أهل الشريعة
“Esselamu aleyküm ya ehli şeriat”

Cemaat karşılık verir:

وعليكم السلام ورحمة الله
“Ve aleyküm selam ve rahmetullahi”

Sonra bir adım daha atar,

السلام عليكم يا أهل الطريقة
“Esselamu aleyküm ya ehli tarikin”

Cemaat yine aynı şekilde selama karşılık verir.

Sonra bir adım daha atar,

السلام عليكم يا أهل الحقيقة

“Esselamu aleyküm ya ehli hakikat”

Cemaat yine aynı şekilde selama karşılık verir. Dördüncü adımda,

السلام عليكم يا أهل المعرفة

“esselamu aleyküm ya ehli marifet”

Diye selam verir. Cemaat tekrar selama karşılık verir.

Mürşidin izniyle ayakta durur.

Sonra şeyh sâlike: “Nereden geldin?” diye sorar.

Sâlik cevap verir: “Dünyadan geldim.”

Şeyh tekrar sorar: “Nereye gidiyorsun?”

Sâlik cevap verir: “Ahirete gidiyorum.”

Sonra şeyh, tâc-ı şerifi alır, ta‘zimle başı hizasına kadar kaldırır, tekbir getirir.

Önce kendisi öper. İkinci defa tekbir getirir, sâlike öptürür. Sâlik öper. Sonra üçüncü tekbirde başındaki imamesi çıkarılır ve Tac-ı Şerif-i sâlike giydirilir.

Sonra şeyh, “hırka-i şerife (cübbe) alır, sağ elini sâlikin üzerine koyarak, üç kez tekbir getirerek, üçüncüde hırka-i şerifeyi giydirir.

Sonra şeyh, rıdai şerif-i (omuza örtülen örtü) alır, üç tekbirle sâlikin omuzlarına uçları müsavi olarak örter.

Sonra şeyh, asâyı alır, önceki usul üzere üç kere tekbir getirir, sâlike verir.

Sonra şeyh, “el-Fâtiha” der, ve salavât ile birlikte Fâtiha okunur.

Sonra hazır olan meşayih, ayak sırasına göre “el-Fâtiha” derler. Her defasında salavatla birlikte Fâtiha okunur.

Sonra mürşid sâlike “Fâtiha de” diye emir verir. Sâlik “el-Fâtiha” der, hepsi salavat ile birlikte Fâtiha okur.

Sâlik, bu Fâtiha’dan başka, mürşidi huzurunda “el-Fâtiha” demez.

Sonra mürşid, makama uygun dua eder. “el-Fâtiha” der, cemaat salavatla birlikte Fâtiha okur.

Sonra hepsi topluca meclisten açıktan Tevhid ile meşgul olarak çıkarlar. Çıkarken dışarda meşayihlerden biri: “el-Fâtiha” der, cemaat salavat ile birlikte Fâtiha okurlar.

Sonra salik Hazreti Pir-i ziyaret makamına gider. Ziyaretten sonra hazır bulunan meşâyihin elleri öpülür. Meşâyih dışındakilerden sâlik, icazetli olanın elini öper. Bu şekilde, cemiyetin merasimi tamamlanmış olur.

Bilinsin ki:

Bir hakikat yolcusu salik mensup olmadığı bir zâviyeye gittiğinde, o zâviyenin edep ve erkânına tabi olup eda etmesi gerekir.

الْحَمْدُ لِلَّهِ عَلَى الْإِثْمَامِ، وَالصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلَى الرَّسُولِ خَيْرِ الْأَنَامِ، دُعَا إِلَى إِلَهٍ ذِي
الْأَقْدَامِ وَالْأَصْحَابِ الْكَرَامِ، غَفَرَ اللَّهُ تَعَالَى لِمَنْ حَرَّرَ هَذِهِ التُّخْفَةَ وَلِمُتَرَجِمِهِ وَلِوَالِدَيْهِمَا
وَلِمُرْشِدَيْهِمَا، وَلِمَنْ دَعَا لَهُمَا بِالْخَيْرِ، وَلِمَنْ نَظَرَ بِالْعَفْوِ إِلَى خَطِيئَتِهِمَا فِيهَا،

سُبْحَانَ رَبِّكَ رَبِّ الْعِزَّةِ عَمَّا يَصِفُونَ، وَسَلَامٌ عَلَى الْمُرْسَلِينَ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

Tamamlamayı nasip eden Allah’a hamd olsun.

Salât ve selâm, yaratılmışların en hayırlısı olan Resûl’e olsun.

**Allah’a ve Resulün ayak izlerini takip eden (sünnetine uyan) ve yüce ashâbına
salat-ı selam olsun.**

**Bu kıymetli eseri yazan, tercüme eden, onların anne babaları ve hocaları
için Allah mağfiret etsin. Onlara hayır dua edenlere ve hata ve kusurlarına af
nazarıyla bakanlara da Allah’tan bağışlanma dileriz.**

Azamet sahibi Rabbin, onların isnat ettikleri şeylerden münezzehtir.

Selâm olsun gönderilmiş bütün peygamberlere.

Ve hamd, âlemlerin Rabbi olan Allah’a mahsustur.

Mütercim, fakîr Şeyh Abdurrahman Sâmi der ki:

“Tuhfetü’l-Uşşâkiyye” risalesini “Tetimme” ek olarak tamamlamak üzere,

Maşrık-ı Şems-i Marifet, Vâris-i Haml-i Sırr-ı Vahdet, Kutb-i Enfus ve âfak, Mürşid-i Âzâm ve Şeyh-i kâmil Abdullah Salahuddin Uşşâki –kaddesallâhu sir-rehû’l-bâki– ve bizi de onun sir nuruyla mukaddes eylesin, efendimizin kudsi him-metiyle bu risaleye ulaştım.

İcazet erkânına ait olan:

- Taç-ı Şerif,
- Şeyhlik,
- Mürşidlik,
- Post,
- Zikir âyini hakkında,

Bazı hakikat ve sembolleri açıklamak ve anlamlandırmak niyetiyle bu yazıya başladım.

Tercüme hizmetinin tamamlanmasıyla, onun kutsî nisbetine (kaddesallâhu sir-reh) bir vesîle ve güzel bir araç olur ümidiyle... ve Allah muvaffak edendir.

Birinci Mütemmîme (Tamamlayıcı) - Taç-ı Şerifin Remizleri

Tâc “تاج” lafzının ebced hesabıyla karşılığı 400’dür. 4 tam bir sayıdır. Yarısı ilavesiyle 6 eder, üçte bir ilavesiyle 8 eder, sekizin dörtte bir ilavesiyle “aşer-i kamile” (10 tam sayı) eder ki İnsan-ı Kamile mahsustur.

On makamlı tenezzül (iniş) derecesi, altı yön (doğu-batı-kuzey-güney-yukarı-aşağı) ile önce ve sonra, cüz ve küldür.

İnsan-ı kâmil, bu tenezzül mertebesine ulaşandır.

“Aşera” (on) 4 ile çarpıldıktan sonra 40 eder. Hakikat ve halkıyyet mertebeleridir.

Halkıyyet mertebesi 28 dir. Hakkiyet mertebesi 12 dir. Toplamları 40 eder.

İnsan-ı Kamilin bu 40 mertebeyi tamamlaması şarttır.

Dört sayısı, (100 esma-ül hüsna) ile çarpıldıktan sonra dört yüz eder.

Asıl adedi ile 404 eder ki: 404 esma-i hüsna-i İlahiye ile kemali takdis mertebesine, o mertebelerin ahlaki ile ulaşmak lazımdır.

Dört ise, dört kitabın “hakaiki meratip” (hakikat mertebeleri) İnsan-ı Kamil mertebesine yükselme vesilesi olduğuna ima eder.

Tâc “تاج” kelimesindeki harflerin üç olması, tevhid mertebelerine işaretler:

- Te “ت”: Tevhîd-i ef’âl (fiil tevhidi);

İki nokta, hâdis fiil ile kadîm fiilin erişmesine işaretler.

- “Elif” “ا” Tevhîd makamına işaret.

“Elif” “ا” ismindeki “ف” fena-i ilahiye, (elif : 1 + lam : 30 + fe : 80)

“Elif” “ا” lafzının 8 noktadan oluşması, sıfatı zatiye tecellisi ile tevhid-i efale,

“Elif” “ا” hem harf-i hareke hem med harfi olması, sıfât-ı fiiliyeye ve tevhîd-i sıfât’a işaretler.

- Cim “ج”: Tevhîd-i zât’a işaretler.

Mîm “م”, temessül eden hakikat-i Muhammediyye nûruna, vârislik ve tabiiyetle istidat nispetinde rahmet ve cemâlin mazharı olmaya işaretler.

Tâc kelimesindeki (ت) – (ا) – (ج) harfleri:

- Te: Tecerrüd ve terk demektir.

Yani celâli derecelerden tamamen sıyrılma, yalnız kalma. “terk-i tecride” yani celali mertebelerden tam arınma ve devamlı uzaklaşma.

- Cim: Cemâli derecelerle tamamen tahakkuk ve süreklilikle ilişki kurma.
- Elif: Ortada bulunan insan-ı kâmilin, bu iki sanat arasında

Zahirî ve bâtinî cem’iyet sahibi olmasına işaretler. Bu iki oluşum (mertebe) arasında “Berzah-ı camî” genel bir geçiş yeri olmasına imave işaretler.

Tâc “تاج” lafzı

“Te” libas elbise olanın, tevhîd telkinine memur olur.

“Elif” ile hakiki insan olur.

İstikamet öğretmekle görevlidir.

“Cim”, makam-ı fark’ın istikameti makam-ı cem’in, yani ef’al, sıfat ve zât mertebesine ulaştırır vesiledir.

Tâc “تاج” lafzında “ta” “cim” den ayrılmış, yani yazıda ayrılmış, “lafızda” (sözde) bitişmiş olması makam-ı fark’ta olan İnsan-ı Kamil’in ayrılmadan ve birleşmeden nâsûtiyyeti ile lâhûtiyyeti cem eden bir varlık olduğunu gösterir.

Tâc “تاج” lafzındaki

Te, öğretmeyi,

Elif, esmâ-i ilâhiyyeye,

Cim ise celâli ve cemâli derecelere işaret eder.

Tâc sahibi olan kişinin bu meziyetle ayrılmış olduğuna işaretler.

İşaretin babının sebepleriyle sınırlamamakla, “Ârife işaret yeter” kaidesine uyularak bu kadarıyla yetinilmiştir.

İkinci Mütemmime (Tamamlayıcı) - Mürşid Hakkında

Mürşidin tâcı, lisânî değil; zat itibarıyla cem‘iyet sahibi olmalı, dört mertebeyi tamamlamış olmalıdır:

Etvâr-ı seb‘a (yedi nefis) ve latâif-i seb‘anın (yedi letâif) enfüsî mertebelerini sadece rüya ile değil, kesin keşifle ve seyirle geçip, sonra müşâhedeye göre tevhid mertebelerini tamamlamalıdır.

Sonrasında vârislik mertebelerini, irşad makamına göre tamamlayıp, hakikat-i Muhammediyye’de fânî olmalı, bâtinî olarak sıfat nûru ve zâtın parıltısı ile âlem-i nûrânîyyet içinde kaybolmalı, zâhirde ise fark ve kulluk cem‘iyetiyle sürekli fayda sağlayan şerefli bir zat olmalıdır.

Mürşid-i Kâmilin Vasıfları

Mürşid-i kâmilde bulunması gereken vasıflar otuz iki mertebeye kayıtlı olmak zorundadır:

1. Ehli sünnet ve’l-cemaat itikadı ve ameli üzere bulunmalıdır.
2. İlm-i bâtına sahip olup hakikati bilmelidir.
3. Âlem-i afakî ve enfüsî tabir ilminden anlayarak, sâlikin derecelerini ve mertebelerini tayin edebilmelidir.
4. Âmil ve kâmil olup müridlerine nasihat ve irşat etmelidir.
5. “Lillâh fi’llâh” olup Hakk’ın ve halkın hukukunu gözetken biri olmalıdır.
6. Cömertlik ve îsâr sahibi olup nefsinden çok Müslüman kardeşini düşünen biri olmalıdır.
7. Şecaat sahibi olup kalbiyle tümüyle Allah’a yönelmiş, Hak’tan gayrısına meyletmeyen biri olmalıdır.
8. Her vakit Hakk’la meşgul olup, dünya ve âhiretten yüz çevirmiş olmalıdır.
9. Şehvet sevgisinden kurtulmuş olmalıdır.
10. Müridinin malına ve zenginliğine tamah etmeyen biri olmalıdır.
11. Müridinin zengini ile fakirini eşit tutmalıdır.
12. Kalbin huzuruna ve ruhun safiyetine engel olacak meşguliyetlerden uzak olmalıdır.

13. Müridine şefkat ve merhamet göstererek, feyiz ve dua ile desteklemelidir.
14. Hilm (yumuşak huyluluk) sahibi olup sertlik ve kabalıkla muamele etmemelidir.
15. Afv (bağışlama) sahibi olup özürlü ya da özürsüz çirkinlikleri affedebilmelidir.
16. Setr (örtücülük) sahibi olup bir müridinin kusurunu yüzüne vurmaz; gerekirse ima ve simgelerle konuşur.
17. Güzel ahlâk sahibi olup, cefaya safâ ile; reddedene kabul ile, vermeyene vermek ile; yüz çevirene teveccüh ile muamele eder.
18. Mürid başka işlerle meşgulken, ona hizmetle emretmez.
19. İkrâm ve ihsan sahibi olmalıdır.
20. Tevekkül ve kanaat sahibi olmalıdır.
21. Medih ve zem, fakirlik ve zenginlik, musibet ve nimet onun nazarında eşit olmalıdır.
22. Vakitlerin devamı, tecelli haline bağlılık, murakabe ve dikkat üzere bulunmalıdır.
23. Bir nefes bile Allah'tan gâfil olmayıp, sürekli zikir ve kesintisiz şuhud (görüş) sahibi olmalıdır.
24. Her işinde Hakk'a havale ile tam teslimiyet içinde olmalıdır.
25. Başına gelen her şeye tam rıza ile razı olmalıdır.
26. Tekebbürsüz vakar sahibi olmalıdır.
27. Nefsini küçültmüş ve tam tevazu sahibi olmalıdır.
28. Her yönüyle, ahdine ve sözleşmesine malik olan kimse olmalıdır.
29. İkrarında sabit olmalıdır.
30. Batıldan yüz çevirerek ehli sıdk ve ehli hak olmalıdır.
31. Sükûnetle hareket edip acelecilikten sakınan kimse olmalıdır.
32. Keşf, müşâhede ve muâyene sahibi olmalıdır.

Her kimde bu otuz iki mertebenin kemâli bulunursa, kemâl-i irşâda lâıyk ve Hak ve hakikat üzere olduğu kesin delildir.

“Seyrullahi lena vela ihvanina ecmain”.

Allah bizim ve tüm kardeşlerimizin seyrini hayırlı kılsın. Âmin

Üçüncü Mütemmime (Tamamlayıcı) - Şeyh Ünvanı

Şeyh:

- Kemâl-i yaş,
- Kemâl-i ilme,
- Kemâl-i irfâna,
- Kemâl-i hâle,
- Kemâl-i irşâda sahip olan kimseye denilir.

Bu makamda “kemâl-i irşâda” sahip olmayan kimseye şeyh denilmez. Yaşa itibar edilmez. Bedensel veya soydan gelen unsura göre değil, nûranî ve melekûtî doğumla elde edilen tekemmüle göre değerlendirilir.

Melekûtî doğum itibarıyla noksan olmamalı, her yönü ile kâmil olmalıdır.

Şeyh (شيخ) lafzında olduğu gibi, bu zâtın isimlendirilmesinde bazı uygunluk yönleri vardır:

Şın - (ش)

- Beşeriyetin karanlık unsurlarından çıkmış,
- Melekûtî nura bürünmüş,
- Beşer sureti içinde, unsurî mahfazayla korunmuş ve melekût cevheriyle kâmil olmuş kişidir.

Ya - (ی)

Arap alfabesinin “elif” başta, “ya” sonda olmak üzere 28 harftir.

Bu 28 manevi mertebeye delâlet eder ki, yedi esmanın dörder tecellisiyle 28 eder.

Yirmi sekiz menzilde seyr ü sülûk sahibi olur.

Ha - (ح) harfiyle,

- Ahlâkını değiştirmeye ve güzel ahlâkı kazanmaya ulaşmış,
- Şüpheli, kötü nefis ve hevâyı ilâhî aşk nûruna dönüştürmüş olur.

Ya da

— Evliya zincirinden veraset ve halefiyet sahibi olur.

Ha - Halkı Hakk’a irşada memur olup Halkıyyet ve Hakkiyyet mertebelerini hakkıyla bitirmiş olmaktır.

— Şüphe perdesinden arınarak,

— Şuhûd (müşâhede) mertebelerine ulaşmış olur:

“Hakk’ı halksız görmek”

“Halkı Hak ile görmek”

“Hem Hakk’ı hem halkı birlikte görmek”

Bu üç şuhûd mertebesiyle kaim olur.

YA – harfiyle,

— Telkini doğru yapmış, el almış, zikrî ve mürşidliği doğrulanmış olur.

HA- harfiyle,

Halkiyetten (yaratılmışlıktan) hakkaniyete geçerek,

— Halkiyetinde yok olmuş (fânî),

— Hakikatte baki kalmış olur.

Ya da

— “Hâdî” ve “Reşîd” isimlerinin hizmetkârı,

— “Hadim” “Habîr” ismiyle âlim ve ârif olur.

Velhasıl

“Şeyh” unvanı, mürşide lâzım olan sırları, işaretleri ve yetkinlikleri tam anlamıyla kendisinde toplayan zâta yöneliktir.

Bu kişi, mürşidlik sıfatlarını taşıyan, melekûtî hâl ve dereceleri açısından kemâle ulaşmış bir zât olduğundan, ona “Şeyh” ismi verilmesi doğrudur.

Bu mertebeye ulaşmamış kimselere “şeyh” denmesi sadece görünüşteki şekle dayanır, hakikatte şeyh değildir.

Dördüncü Mütemmîme (Tamamlayıcı) – Postun Remizleri

Post serilirken şu ayet-i kerîme okunur:

وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ

Allaha karşı gelmekten sakının. Umulurki kurtuluşa ererseniz. (Ali İmran-200)

الَّذِينَ يُنْفِقُونَ فِي السَّرَّاءِ وَالضَّرَّاءِ وَالْكَاطِمِينَ الْغَيْظَ وَالْعَافِينَ عَنِ النَّاسِ وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ

Onlar bollukta ve darlıkta sarfederler. Öfkelerim yenerler insanın kusurlarım af ederler. Allah iyilik yapanları sever. (Ali İmran-134)

Sonra:

“Destur yâ Hazret-i Pîr” denilerek post serilir.

Postun başı teslimdir:

Mürşide hakkıyla tam teslimiyetle vasıflanmış olmaktır.

Postun sağ eli, el sahibi olan Hak’kın eli olup, vasıtaıyla “yedullaha fevka eydihim” yedullah – Allah’ın elidir. Bu elden gelen sırla nasibini almak gerekir.

Sol eli, nefsi mağlup etmektir. “Ölmeden önce ölünüz” sırrına erişip, bütün varlıktan çıkmaktır.

Sağ ayağı, Hakk’a yöneliştir. Kerâhet vaktinde dahi Hak’tan yüz çevirmemektir.

Sol ayağı, Hak için, Allah vechi için hizmettir.

Postun üstü,

– Sıfat yönünden görünen telvîn, çeşitli tecellîlerin Hak’tan olduğunu bilip, Sabır ve tevekkülle karşılamaktır.

Postun iç tarafı,

– Temkindir. Bâtinen Hak’ta fânî, gönlü mutmain, masivâdan arınmış olmaktır.

Postun ortası

– Allah sevgisidir. Zât-ı Hakk’ı sevip,

إِنِّي وَجَّهْتُ وَجْهِيَ لِلَّذِي فَطَرَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ

Ben varlığımı semavat ve arzı var edene döndürdüm (En’am-79)

Sırrıyla tüm varlığıyla Hakk’a yönelmiş olmaktır.

“Şark” – Doğu tarafı: Şeriat

“Garp” – Batı tarafı: Tarikat

“Şimal” – Kuzey tarafı: Hakikat

“Cenup” – Güney tarafı: Marifet

Anlamına işaret eder.

– Postun ruhu - Tekbir

– Uzuvarları – Salavât

– Kemali - Tevhid

– Tahareti – İstiğfardır.

Postun makamları:

Makam-ı şeriatı - yokluk,

Makam-ı tarikatı - paklık,

Makam-ı hakikatı - vuslat,

Makam-ı marifeti - müşahade, vahdettir.

Postun serilmesi:

– Ebü'l-Turâb, Şah-ı Velâyet, İmam Ali (radiyallahu anh ve kerramallâhu vec-hehû)'nun velâyet silsilesiyle gelen İlâhî feyiz yolunda mahviyetle hâkim olmak,

– Pîr yolunda yanmak, Hak yoluna yönelip akmak,

– Nefis ve hevâdan el çekip, mürşidin iradesini, pîrin iradesini, vasıta olarak Hakk'ın iradesine teslim etmektir.

Postun içi bozulursa, dışı da bozulur.

Çoğullukta tekliği korumak, teklikte de çoğulluğu müşâhede etmek, müşâhede makamında ehil olan postun üzerine oturur. **Seccade serilmesine lâîk olur.**

Beşinci Mütemmîme (Tamamlayıcı) – Sır-el-Devrân'ın Açıklanması

Bütün tarikat-ı 'aliyye içinde, özellikle Halvetiyye-i Uşşâkiyye mensuplarında yapılan zikr-i devranın remiz ve sırları, büyük pîrlerin içtihadı üzerine, tarikatın erkânı olarak kabul edilmiştir.

Devranın şer‘î delili:

وَتَرَى الْمَلَائِكَةَ حَافِينَ مِنْ حَوْلِ الْعَرْشِ يُسَبِّحُونَ بِحَمْدِ رَبِّهِمْ وَقُضِيَ بَيْنَهُمْ
بِالْحَقِّ وَقِيلَ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

Melekleri, Arş’ın etrafını çepeçevre kuşatmış, Rablerini hamd ile tesbih ederken görürsün. (Zümer-75)

Ayet-i kerîmesinde müfessirler, “**Hâfîn**” kelimesini” daire-i zakirin (dönerek zikredenler)” diye tefsir etmişlerdir.

Arş-ı â’lânın etrafını melek-i kiram, tesbih ve zikirle dönerler. Bu yönüyle, namazda da meleklerin ibadetini cem ettiği gibi, dönüş hareketinde Arş etrafındaki meleklerin ibadetini de cem eder.

Aynı şekilde, Kâbe-i muazzama’da hacc-ı kiramın “Lebbeyk” diyerek Kâbe’yi tavaf etmeleri ve Kâbe etrafında yedi defa dönmeleri gibi, Tarikat-ı Aliyye’de de İsm-i Celâl, Hû, Hayy, Kayyûm, Vâhid, Ahad, Samed, Allâh isim-i şeriflerinin her biriyle, en az yedişer defa dönülür.

Önce halka şeklinde oturarak zikir yapılır.

Zira hadîs-i şerîfte:

“Cennet bahçelerine uğradığınızda, meyvelerinden yiyin” buyurulmuştur.

“Cennet bahçeleri nedir yâ Rasûlallah?” diye sorduklarında:

“Zikir halkalarıdır” buyurmuştur.

Efendimiz –aleyhi’s-salâtü ve’s-selâm– halka suretinde yapılan zikri cennet bahçesine benzetmiştir.

Bu sebeple, kare şeklinde oturulmaz; halka ve daire şeklinde oturulur.

Çünkü tevhidin aslı, asıl şekil ile ifa olunmasıyla en uygun olur.

Halka şeklindeki zikirde, Zâtî Vahdetin sembolleri vardır.

Bu vahdetin merkezi, Ahadiyyettir. Zâhirde görünen zâtî vahdet olan Ahadiyyet, kendisine bağlı olan feyz-i akdes (kutsal feyz) ve kabz-ı mukaddese (kutsal kabz hali) ve tecellî-i sûretle mürşid tarafından evvala

فَاعْلَمْ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ

“Fe’lem ennehû lâ ilâhe illallâh” diyerek zikre başlanmasıyla gösterilir.

O feyz-i akdes, kutsallığıyla Ahadiyyetten doğan tecellisiyle dairenin içindeki sâlik, bir ağızdan “Lâ ilâhe illallâh” demekle o hâli gösterir. Mürşid de onlarla birlikte aynı şekilde söyler.

Zâtî vahdet ile Ahadiyyetin feyzi, ilmin me’lûm (bilinen) olana uygunluğunu gösterme, anlama ve işaret etme hükmünde olur.

Kelime-i Tevhîd,

“Fenâ fi’llâh” (Allah’ta yok oluş) makamına ulaştırana kadar zikredilir.

“Harfi mahreç” (boğaz harfi), harfin çıkış yeri belli olmayan maddesiz ve sessiz bir şekilde, tayininin zamanına kadar mahviyyette, harf ve mahreksiz yalnız halka olarak, “darb” (kalbe vurdurarak) zikre başlanır.

Sonra, Fenâ fi’llâh tevhîdi tamamlanınca, ilahî okuma başlar.

Bu da, âlem-i bezm-i elestte, Allah’ın azametli hitabıyla ruhların aldığı lezzet ve kendinden geçişine bir uyarı ve ima olmak üzere bir müstagra (kendinden geçmiş) hal ile dinlenir.

İlahî tamamlanınca, ruhun tevhîd ile yükselmesi, “Elest” hitabıyla cezbolunması, Allah’ta yok olması (Fenâ fi’llâh), ruhun “Seyr fi’l-esmâ” (Allah’ın isimlerinde seyir) mertebelerine geçişi, isim mertebelerine göre ruhun seyri, sıfatlarda seyri ve “Lâ ilâhe illallâh” ile “Seyr ilâ’llâh” (Allah’a doğru yolculuk) başlar.

“Fî’llâhî”yi göstermek için, cisimdeki halin ruha tâbi olarak yükselme ve yücelmeyi göstermek amacıyla, devrana, kıyama kalkılır.

Kıyamda okunan “ilâhî” ile, ruhun yükselmesinde Hakk’a tam bağlılık ve Hak’la Hak olmak, bağdan ve belirlenmişlikten tamamen soyutlanma ve mestlik (istigrak) hali ortaya çıkar. Bu, en ince letafet hâlindeki görüntüdür.

Sonrasında asıl halvet zikri olan dönme başlar. El ele tutmadan, hem dönme hem zikir başlar.

Bir kere sağa, bir kere sola darblı zikirle devam edilir.

Bu, vahidiyet-i sıfâtiyyeye (sıfatlarda birlik) dair bir görüntüdür.

Bu vecihle devrana başladıktan sonra el ele Sağa-sola darb ile yapılan zikir ise, ahadiyyetin, ahadiyetle vahdet-i zâtîyeye (zat birliğine) bağlılığını ifade eder.

İsm-i Celâl dönmesinde, önce harf lafzıyla, sonra darb zikirle zikir yapılır.

Vahidiyyetin ve ahadiyyetin zahîrî olması için lafzî zikirle işaret edilir.

Vahdet-i zâtiyye ile ahadiyet-i zâtiyyenin, vahidiyet-i sıfâtiyyeye göre batınların batını oluşuna işaret olarak darb zikirle dönülür.

Sonra, vahidiyet-i sıfâtiyyenin mertebelerini ve tamamlanışını göstermek için:

– Kollar omuzlara konur: sağ el sağdan arkaya omza, sol el soldan arkaya bele konur.

Bu, sıfatların zahir oluşuna işarettir.

Sonra “Hû” ism-i şerifiyle başlanır. Vahdet-i zâtiyye, hüviyyet-i bâtına; hüviyyet sûreti ise vahidiyet-i sıfâtiyye olduğuna işaret olarak, bir kere batına (göğse), bir kere zahire (sırta) yönelerek zikir yapılır.

El ele olmak, hüviyyete bağlılığı;

Kol, kol ise, hüviyyetin zuhur ismini ifade eder.

Hüviyyet-i zâtiyye itibariyle sıfatların hakikatleriyle birleşip karşılıklı zuhurunu ve birbirine geçişini ifade eder.

Bu şekilde hüviyyetin sıfat mertebelerinde zuhuruna işaret edilir.

Sonra on sekiz sayısına işaret eden, “Hayy” ism-i şerifiyle, esma mertebeleri olan 1000 adedi ile çarpıldığında 18 bin alemi, hayat sırrının akışıyla Hayy olup, varlık nuruyla daimî olarak ayakta duran oluşu, sırrın akışının sesiyle zuhur eden görsel dönüşle gösterildiği gibi,

“Hayy, Allah – Kayyûm, Allah” isimleriyle devran başlar.

Mahviyetten sonra taayyün (belirme), ayniyet (özdeşlik) ile hayatın gölgesine karşılık, hayat hakikati ile Kayyûmiyet hakikatının zuhuruna işaret olarak on sekiz kere devran, dönülür.

Bu on sekizden sonra, yalnız “Hayy” ism-i şerifiyle hızlı dönüş yapılır, tamamlanır.

Bu da, Kayyûmiyetin ayn-ı hayat (hayatın özü), hayatın ayn-ı Kayyûmiyet (Kayyûmiyetin özü) olduğuna dair, bu ikisinin birbirinden ayrılmayıp, bir sûrette toplanmasıyla “Hayy” isminde birleştiğini ifade eder.

“Hay” ismi şerifi ile tamamlanır.

Bu sıradandır ki, Kur’ân-ı Kerim’de “Yâ Hayy, Yâ Kayyûm” gibi şerefli isimler ardışık şekilde zikredilmiştir.

Bundan sonra “Cem’u’l-Cem” şuhûdunda, “Vâhid, Ehad, Samed, Allah” isimleriyle dönüş (devran) yapılır.

Ve iki yay ucu mesabesindeki “kavseyn” tecellesinde, imkân yayı üzerinden mertebeler, vücûb yayı ise o mertebelerin ayna olduğu gerçeğini göstermek için döner.

Vâhid, Ehad’ın zuhurudur.

Ehad, Samed’in zuhurudur.

Samed, cami‘ mertebesinin zuhurudur.

Bu işaretle:

Her bir ismin zahiri, diğerinin batınına denk gelir. Ve dönüş buna göre yapılır. En az on iki kez dönüşle tamamlanır.

Ve kavseyn sırrında, bir kez sağa, bir kez sola adım atmak, kademe işareti olur.

Her ismin dönüşünde, dairenin ortasında yani ekseninde, mürşid yer alır. Bu, kademeli olarak orta ve nihai nokta olarak tanımlanır.

Diğer mürşidlerin bu makama tayinleri ise, hüviyet-i zâtiyyeye sabit olan; bütün hakikatin isim ve sıfatlarla olan eşit ilişkisi itibarıyla, ekseninde, isim ve sıfat muamelesinde geçerli olan zâtî mertebededir.

O zat noktası, isimlerin zuhur ve feyiz kaynağı olup, isim mertebelerinin tayin ve tahakkukuna işarettir.

İsm-i A‘zam, her mertebede kalbin üzerinde zuhur ettiğinden, o mertebedeki zâhir olan isim, hüküm sürdüğü gibi, her ismin de İsm-i A‘zam’dan pay aldığı, sabit ve ortaktır.

Bu sebeple bütün isimlerin birlikte müşterek olduğu gösterilmek istenir.

Mürşid, eksen noktasında, kendi mihverinde tek başına dönmeye başlar.

Onun etrafında dönenler, yönünü ona çevirmez. İsm-i A‘zam’a göre bir eşitlik hali, dönüş biçimiyle ima edilir.

Ey gerçek sâlik!

Leddûnî hakikatleri sûretin devriyle, rûhun devre yükselmesi için, dönüşte sâlikler tam bir huzur, tecrid (soyutlanma) ve istigrak (kendinden geçme) haliyle dönüş yapmaları gerekir.

Toprak unsurundan oluşmuş beden, Allah’ın isim, fiil ve sıfatlarının nurundan pay alarak, hakikat makamına adım atar, sûretin çocukluk hâline ezeli hâline geçer.

Allahım bizi senin dışındaki şeylerden halas eyle ve tecelliyatın nuruna gark eyle. Ya Rahim! Ya Reşid, Ya Sabur! Ya Gafur Ya Allah

Tarikat-ı Aliyye-i Mevleviyye dönüşünde, “nefha-i gaybî”den gelen sır, harfsiz ve sessiz, “Kün!” emrinin bir temsili olarak, tecelli eder.

Bundan sonra:

Fiil, sıfat ve zât mertebelerine işaretle, üç kere, cem‘ (birlik) ile fark (ayrım) birlikte dönüş yapılır.

1. Birincisi, Zâtî Vahdet-i İlmiyye şuunatına (zihinsel mutlaklığa) işarettir.
2. İkincisi, Zâtî Ehadiyyet-i Ma‘lûme farklılaşma mertebelerine işarettir.
3. Üçüncüsü, Sıfatî Vâhidiyyet ile, taayyün (belirme) mertebelerine işarettir.

Bu şekilde dönüş yapılır. Cem‘ ile fark birlikte olur, Semâ tamamlanır.

Mesnevî-i Şerifte:

Şu ney’in nasıl şikayet etmekte olduğunu dinle,

Onun nevası ayrılık hikayesidir.

Baş tarafına, fakîrâne yazılmış bir matla (giriş beyiti) olarak şu beyt konulmuştur:

Ey garib-i alem-i nasut-ı halk

Keremhah-i kıssa-i lahut-ı Hak

Ey halkın nâsût âleminde (maddî dünyasında) garip düşmüş kişi!

Sen, Allah’ın lâhût (ilahî) sırrının, ilahî hikmetinin keremini isteyen birisin.

Bu beyt ile, “Fark” mertebesinden “Cem” makamına yönelen bir talep manası içeren soruya cevap verilmiştir.

Bu, “Cem’ ile Fark”ın birlikte bulunabileceğine işaret olmaktadır.

Semanın umumi tüm pîrân –kuddise esrâruhum–, bu sırların her birinin içeriğinin ne kadar derin sırlarla dolu olduğunu, ikrar ve müşâhede ehli olanlardan istifade edenler bilirler.

Halvetiyye-i Uşşâkiyye’de devrandan sonra sıra ile zikir başlatılır. Bu da “Cem’ ile Fark”a işarettir.

Devran “Cem”e işaret ettiği gibi, bu tertip ile sülûkun tüm mertebeleri toplanmış olur:

1. Birincisi:

Seyr mine'l-halk ile'l-Hakk

Zikir için semâhaneye girmek, halkiyetten soyutlanarak hafîyet (gizlilik) makamına yükselmektir.

2. İkincisi:

Zikir esnasında meşrû şekilde icra edilen Seyr fi'l-Hakk,

Hakk'ta seyir makamına işaret eder.

– Zikrin, esmânın çeşitleriyle yapılması,

– Hafîyetin zikir mertebelerinde seyridir.

3. Üçüncüsü:

Zikrin ferdîleşmesi,

Seyr mine'l-Hakk ile'l-Halktır.

Bu, Cem' ile Fark'ın remzidir.

4. Dördüncüsü:

Zikirden sonra tekrar halka dönüştür;

Seyr fi'l-halk bi'l-Hakktır.

Ey hakiki sâlik!

Mukarreb olmak istersen, yüksek derecede edepli ol.

Her ferdin kurb (yakınlık) derecesi, edep derecesine göredir.

Semâhaneye girerken, zâhir ve bâtınınla tamamen yönelerek gir.

Zikrullah'a başlarken:

– Aklını,

– Fikrini,

– Rûhunu,

– Kalbini,

– Zâhirini,

– Bâtınını

Bir anda tümüyle mâsivâdan (Allah dışındaki her şeyden) ilişigini keserek, tümüyle Hakk’a yönelt.

Bütün varlığın, tek bir yüz (vech) üzere, zikrullah ile meşgul olasın.

İlk anındaki yönelişin ne kadar artarsa, feyzin de o oranda zuhur eder.

Ancak, zuhur eden tecellîlerle kayıtlanma, tam yönelişten bir an bile ayrılma.

Ta ki her vaktinde “O Hâl” sana mal olmuş olsun.

فَإَيْنَمَا تُوَلُّوا فَثَمَّ وَجْهُ اللَّهِ

Nereye dönerseniz dönün, Allah’ın yüzü oradadır. (Bakara-115)

Bu sırrı özünde sır eyle ki, kendi sülûkunun aynası olasın. Parlatma nisbetinde tecellîye nâil olasın.

Şeyh Eşref Rûmî –kuddise sirruhü’l-azîz– “**Sırr-ı Devrân**” adlı risalesinde, kendi zevkî tecellîlerine göre devranın sırlarını uzun uzadıya açıklamıştır.

Ey Allahım bizi zâtının tecellîlerine kaim eyle, sıfatlarının tebeddülâtına (değişimlerine) da daim eyle, Ya Mutecelli Ya Allah!

Altıncı Mütemmime (Tamamlıyıcı) - Vahdet-İ Vücûdun Açıklanması

Ey hakiki sâlik!

“**Hakk’al-yakîn**” kelamı boş değildir; tamamıyla haktır.

Tehakkuk (gerçekleştirme) asıldır, taklit iflastır.

Vahdet-i vücûd hakkında pek çok risale ve eserler yazılmıştır. Her yazan, kendi sözünü tahkik ederek yazmıştır.

Okuyuculardan kabul edenler, akıl mertebesi ile idrak olunur zannıyla hata etmişlerdir. İkrar etmeyenler, akla ve nakle aykırıdır diyerek inkâr etmişlerdir.

Oysa akla ve nakle uygun olduğu ispat edilmiştir. Biz evvela bu meselenin akla ve nakle mutabık olduğunu gösterelim.

Malumun olsun ki, “Vahdet-i vücûd” demek; inkâr edenlerin sandığı gibi değil, Vacip (zorunlu) olanla mümkün (mahluk) olanın vücûdta birliği manasına değildir.

Ne anlama geldiğini bilmediklerinden, inkâr vadisine gitmişlerdir. Çünkü mümkünle vacip bir olamaz.

Vacip, mümkün olamaz. Mümkün de vacip olamaz.

Vacipliğin hakikati, imkânın hakikatine zıttır. Zıttın hakikati birleşmez.

Öyleyse “Vahdet-i vücûd”un manası nedir dersen:

Vahdet-i vücûd, “Allah’tan başka hakiki varlık yoktur” anlamındadır.

“Lâ ilâhe illallâh el-Vâhid el-Kahhâr” gibi. Bu sözlerle sabittir.

Aklen ve naklen delillerin sonu yoktur.

İnkâr edenler, bu manayı bilselerdi inkâr etmezlerdi.

Kendi vehimleriyle tahayyül ettikleri manaya göre inkâr ederler.

Soru:

Bu manaya göre mümkünün de varlığı sabit olmuş olur, vacibin de mevcut olduğu kabul edilir.

O zaman ‘Vahdet-i vücûd’ demek ne anlama gelir?

Cevap:

Mümkünün varlığı arazîdir, yani araz (sonradan olan) gibidir, yok hükmündendir. Aslı itibariyle yok olmakla, yokluk makamındadır.

Yani aslî olarak mevcut değildir. “Lâ mevcûde bil-hak illâ Hû” (Hakikî var olan yalnız O’dur) demek olur.

Bunu kimse inkâr etmez. Zâhir ulemâsı da bu yönüyle ilim, delil ve ispat yönünden kabul ve ikrara mecburdur.

Lâkin bu, ilmü’l-yakîndir.

Aynü’l-yakîn, görmekle;

Hakkü’l-yakîn ise olmaktadır.

Hakkü’l-yakîn bulmak, Akli yolla olmaz.

Çünkü akıl; tasavvur ve tasdik türünden olup, hadistir (sonradan yaratılmıştır).

Akılla idrak edilmez.

Mücâhede ile müşâhedeye ulaşmakla olur. Müşâheden sonra, müşhûdda yerinde fanî olmakla Hakkü’l-yakîne erişilir.

İşte “muhakkıklar”ın (hakikate ulaşanların) idrak ettiği budur.

İlmü’l-yakînin, aynü’l-yakîn ve hakka’l-yakîn mertebesindeki hakikati budur.

Müstakil risâle sahiplerinin hatalarını can kulağıyla işit. Bunları kulağına küpe eyle ki:

Cenâb-ı Hak hepimizi, bütün hakikat talibi kullarını muhafaza eylesin. Hakka'l-yakîn zevkini nasip eylesin.

Âmîn, bi-hürmeti İmamü'l-Mürselin ve vârisin-i bi'l-hakika ecmain.

Ey hakikat talibi, bilmiş ol ki

Vahdet-i vücûd risâlelerindeki temsil hatalarını ve bu hataların sebeplerini bir bir tespit ve tahkik ettim. Zira cevherle hacir (taş) arasında fark vardır.

Birinci Hata

Mümkünatı, bütün hâliyle bir cesedin azalarına benzetmişler ve azayı cismin çoğalmasıyla, şahsın vücûdunun tek olmasına mani değildir, derler. Fakat cesedin azalarının çokluğu ile o şahsın birliği nasıl çelişiyorsa, aynı şekilde hata etmişlerdir.

Hata sebepleri:

Vacip ile mümkünü aynı varlık gösterip, Vacip olan Allah'ı her bir mümkünü parça kabul ederek küllî bir cisim gibi tanımlamışlar.

Böylece Cenâb-ı Allah'ı mümkünlerden oluşmuş bileşik bir varlık gibi tahayyül etmişlerdir. Hâşâ, Allah bunlardan münezzehtir, yücedir.

سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى عَمَّا يَقُولُونَ عُلُوًّا كَبِيرًا

Allah, onların söyledikleri şeylerden münezzehtir; son derece yücedir ve uludur. (İsrâ-43)

Ulûvv-ü kebirâ" (büyük yücelik) ifadesiyle kastedilen, vücûdiyye mezhebidir ki, bu ehlullahın mezhebi değildir.

İkinci Hata

Vacibü'l-vücûdu noktaya, mümkünatı da noktanın hareketiyle ortaya çıkan harfler, kelimeler, cümleler ve ibarelerle temsil ederek hata etmişlerdir.

Çünkü bu takdire göre, vacibin vücudu, zımnî ve icmâlî (üstü kapalı ve toplanmış) olur; mümkünün vücudu ise vacibe göre tafsîlî (açılmış, ayrıntılı) olur.

Bu durumda:

- Hem aslî nitelik kaybolmuş olur
- Hem de vacip, icmâlî olup tafsille nitelendirilmiş olur ki bu da yukarıdaki gibi ayniyet açısından bir hatadır.

Üçüncü Hata

Vacib-i Habbe'ye (tane, çekirdek) Mümkini-i, çekirdekten meydana gelen ağacın dallarına, yapraklarına benzetmekte hata etmişlerdir.

Hatanın sebebi:

Çekirdeğin dallara dönüşmesi, inkılâp (baştan sona değişme), tahavvül (başkalaşma) ve hulûl (bir şeyin diğerine girmesi) ile meydana geldiği hâlde, çekirdeğin o dallarda kendi olması, yani vacibin mümkün içinde mevcut olması mümkün değildir.

Çünkü Vacip ezelde olduğu gibi şimdide aynıdır;

- Ne değişir
- Ne dönüşür
- Ne hulûl eder
- Ne de yok olup bir şeyin içinde bulunur.

Bu yönüyle, bu temsil yanlıştır.

Dördüncü Hata

Damla hâlindeki suyun buz hâline gelmesine benzeterek, soğukluk yoluyla vacibin mümkün şekline büründüğü gibi bir temsile sapanlardır.

Hatanın sebebi:

Damlanın donması ile mahiyetinin değişmesi, hâl-i donmuşken artık mümkün olan bir şeyin vacibin aynısı sayılması, bu da hatadır.

Çünkü bu hulûl (birleşme) ve ittihat (bir olma) anlamına gelir.

Bu durumda, mümkünün kendi mahiyetiyle vacibe galip gelip, kendi hükmünü vacibe uygularsa,

- Ya mümkün, vacibin aynısı olmuş olur
- Ya da vacip, mümkünle özdeşleştirilmiş olur.

Her iki durumda da, vacibin mahiyetinde bir değişme ve başkalık meydana gelmiş gibi kabul edilir ki, bu yanlıştır.

Doğrusu şudur:

وَاللَّهُ غَالِبٌ عَلَىٰ أَمْرِهِ

Allah emrinde galiptir. (Yusuf-21)

Ezeliyle ebedi olan, vacibü'l-vücûd,

- Ne değişir
- Ne dönüşür
- Ne hulûl eder
- Ne ittihat eder
- Ne çoğalır
- Ne renklenir
- Ne belirlenir

لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ

O'nun benzeri hiçbir şey yoktur. O her şeyi işitir ve bilir. (Şûra-11) hakikatine tâbidir.

Beşinci Hata

Vacibi sayılarla temsil edenlerdir.

Vacibi bir sayıya benzeterek,

- Ondan sonra gelen diğer sayıların
- Birden çıkarak
- Sıralanışla mertebelerin oluştuğunu
- Her bir mertebenin örneğin iki, üç... şeklinde sırayla doğduğunu söylemişlerdir.

Hatanın sebebi:

Bir sayının ardından gelen tüm sayılar, zatiyla mevcut olmayıp, ancak ilaveyle (inşırafla) oluştuğundan, Vacipte de bir eksiklik olur gibi bir durum meydana gelir.

Çünkü sayılar ilaveyle varlık kazanır, tıpkı mümkünün vacibin bir parçası gibi görünmesi,

- Ya vacibin içinde çoğalma
- Ya mümkünde zorunlu bir birlik ve tekliğin yer alması fikrini doğurur ki bu da yanlıştır. Vacip, yaratılmışlardan münzehtir.

فَإِنَّ اللَّهَ غَنِيٌّ عَنِ الْعَالَمِينَ

O Allah'tır ki, âlemlerden gânidir. O en yüce olandır. (Âl-i İmrân-97)

Altıncı Hata

Vahdet-i vücûd mesleğinde, “yakıyn-i halk, ayni Hakk” yaratılmış (halk) ile Hakk'ın aynıdır deyip, mümkünatı (yaratılmışlar âlemini) kesin olarak Hakk'ın ta kendisi sayanlardır.

Hata sebebi: tayin gerektiren isimler birer sanat eseridir, Vâcibü'l-Vücûd değildir.

Çünkü varlık (vücûd), gaybî hüviyeti itibarıyla “Kühü” (özün özü) açısından olumlu (ispatlı) bir nisbeti kabul etmez.

Herhangi bir şeyle hükmedilemez.

Tüm nispetlerden münezze ve müstağnîdir.

İspatında, ancak nefy (olumsuzlama) kabul eder.

Tüm sınırlayıcı tanımlardan müberradır.

Bununla birlikte, gayba tayin vermek, gaybın tayin edilmiş dönüşmesi gibi olup, sonradan yaratılmış bir şeyi, kadim olanla bir tutmak gibidir.

Kadim olanın zail (yok olan), değişen bir şey olması mümkün değildir.

Bu sebeple, Sâhib-i Muhammediyye, Sultânü'l-Ârifin (İbnü'l-Arabi) şöyle buyurur:

Gördüğün cümle hep odur, zuhurla zahir olur deme arada kimse yok, hep var gördüğün, o Zülcelal Allah.

Bu sözler, şeriat açısından hatalıdır. Çünkü tayin ve lâ tayin, birbirinden ayrıdır. Hakikat makamında ise doğrudur.

Soru:

وَنَحْنُ أَقْرَبُ إِلَيْهِ مِنْ حَبْلِ الْوَرِيدِ

Biz ona şah damarından daha yakınız (Kaf-16) ayetinde Allah'ın tayinle özdeşleştiği anlaşılmaz mı?

Cevap:

Ayet-i kerîmede “Biz yakınınız” buyrulmuş, “Ben yakınım” denilmemiştir.

Bu da bizim, “tayin edilen isimlerin Hakk’a ait bir gölge olduğu” “tayin (belirli olan) esma ve sıfatın eseridir” ifademizi doğrular. “Ben yakınım” denmemiştir, çünkü doğrudan zâtî yakınlık kasdedilmemiştir.

Soru:

وَإِذَا سَأَلَكَ عِبَادِي عَنِّي فَإِنِّي قَرِيبٌ

Kullarım sana Benden sorarsa, şüphesiz Ben yakınım (Bakara-186) ayeti hakkında ne buyurursun?

Cevap:

أُجِيبُ دَعْوَةَ الدَّاعِ إِذَا دَعَانِ

Bana dua ettiği vakit dua edenin dileğine karşılık veririm (Bakara-186)

“Yakınım” ifadesi, “dualara cevap vermekle” tefsir edilmiştir. Yakınlık, cevap vermeye dair bir anlamdır.

Bununla birlikte:

Varlık, mümkün bir cisim olarak mekândadır.

Allah’ın Zâtı ise mekândan münezzehtir.

Yakınlık ancak imkânla düşünülebilir; ama Allah’ın yakınlığı, ezeli ve ebedidir.

Mahlukat yokken nasıl yakın idiyse şimdi de, hiçbir değişiklik olmadan öyledir.

Bu yakınlık, ancak nurların tecellisi,

— Zât nûru,

— Sıfat nûru,

— Ef’al nûru itibarıyladır.

Tecelli edilen zâtın tenzîhi ile tecelli birlikte bulunur.

Aksi halde, cisimle cisme, yönle yöne göre bir yakınlık tahayyül edilmiş olur ki, bu doğru değildir.

Soru:

“Her yönden yakınlık” kabul edilirse ne mahsuru vardır?

Cevap:

Vâcibü'l-Vücûd'un mekânda olması gerektiği gibi, biçimsel bir zorunluluk ortaya çıkar ki, bu da şekilden münezzehtir olan Vâcibü'l-Vücûd'a uygun düşmez.

Yedinci Hata

Allah Teâlâ'nın sütun içindeki yağ gibi ya da yaprağın içindeki koku gibi sâri (yayılmış) olduğunu söyleyenlerin hatasıdır.

Bu hem hulûl (Allah'ın bir yere girmesi) anlamı taşır hem de mekâna ihtiyaç anlamı taşır. Allah bunlardan münezzehtir.

Ayrıca, Vâcibü'l-Vücûd'un bir şeyin içinde zımnen bulunduğunu göstermek, bu açıdan da bâtıldır.

Sekizinci Hata

Vâcib olanı bir deniz, mümkünü o denizin dalgaları gibi tasvir edenler de hataya düşmüşlerdir.

Çünkü bu durumda mümkünü, Zât'ın bizzat taştan hâli gibi göstermek gerekir.

Hâlbuki zâtı ile zengin olan, yüce Zât'ın kendisinde değişim, dönüşüm şaibesine yol açar.

Hâlbuki dalgalanma, sükûnet, fiiller, sıfatın eseridir.

Zira ilim, temyiz bakımından, zâtın sükûnuna değil yani mahiyetine, mümkünleri birbirinden ayırmaya yöneliktir.

İrade, tercihle ilgilidir. Yani mümkün olan mahiyetlerden birinin vücuda gelmesini istemektir.

Kudret, tercih edilen mahiyetin vücuda yaklaştırılmasının sebebidir.

Yaratmak, vücuda daha yakın olan mahiyetin, arızî vücutla toz haline gelmiş sığata bağlanmasıdır.

Bu nedenle mümkün olan için kullanılan dalga (temevvüc) ifadesi, bir san'atın izidir. Çeşitli telkinlerin eseridir. Vâcibü'l-vücûd'un zâtı, tüm yönlerden münezzehtir ve yücedir.

Şu anda olduğu gibi ezelde de, ebediyen, değişmez şekilde kutsaldır, mukadderdir, münezzehtir. Celâli yücedir. Fefhem, iyi anla!

Soru:

وَلِلّٰهِ الْمَثَلُ الْأَعْلٰى

En yüce sıfatlar ise Allah’a aittir. (Nahl-60) ayetiyle,

لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ

O’nun benzeri hiçbir şey yoktur. (Şura-11) ayetinin birlikte oluşu nasıl cem ederiz?

Cevap:

“Allah en yüce meseldir” cem’ mertebesine; yani sıfatlarının eserleriyle, hakikatlerin ispatı için, yüce misallerin varlığını ifade eder.

“Onun Benzeri yoktur”ise, Zâtî hüviyet bakımından misalden münezzehtir olduğunu açıkça ifade eder.

Bu hâliyle, zât itibariyle temsil mümkün olmaz. Sıfat itibariyle temsil mümkün olsa da yanlış olan sözlerin sayılmasıyla temsildeki hatalar bir kat daha açıklanmış olur.

Zira hatalı temsiller, vacib zâtı temsil etmekle ilgilidir.

Hâlbuki zât itibariyle temsil, “Onun Misli yoktur” nassıyla mümkün değildir.

Ayrıca, “**Zâtullah hakkında düşünmeyin, ama Allah’ın nimetleri hakkında düşünün**” hadisiyle de yasaklanmıştır.

Zira hayret makamı, akıl için büyüktür. Zâtın keşfi için idrak yolu yoktur.

Kühü Zâtın idraki için verilen istidat bulunmaz.

مِنَ الْعِلْمِ إِلَّا قَلِيلًا

Size ilimden az bir şey verilmiştir. (İsrâ-85) ayeti buna işaret eder.

Hak:

– İlimle,

– Kudretle,

– Diğer sıfatlarıyla çevreleyicidir.

Ama kuşatılamaz.

Mükemmel tahkik ehli, bu yoldadır.

Bu Fakir hakire göre:

Hadis (sonradan olan), Kadîm (ezeli)’e yakın olduğunda, yok olur, hükmünce mümkünün iki yönü vardır:

Bir yönüyle tam yokluktur. vechi yönüyle hakikattir

Ehli müşâhede, ehli vücûd, bu makamı görerek

“La mevcûde illâllah – Allah’tan başka varlık yoktur” derler.

Diğer yönüyle, mümkün olan varlık, bağımsız olmayan bir mevcuttur.

Bu, görünen yönüdür. Ehli hicâb (perde ehli), element gözleriyle gördüklerine bağımsız varlık gibi zannederler.

– Zâtın Sıfât ile

– Sıfât-ı fiiliyyenin esmâ ile

– Esmânın da eşya varlığına göremeyenler, var gibi görünür. Ama kendi hicaplarıyla perdelidirler.

Hakikatte, mümkünlerin yokluğunu görmek:

– Şeriat makamında: Fark ile âmil

– Tarikat makamında: Cem’ ile kâmil

– Hakikat makamında: Cem’ü’l-cem’ ile vâsıl

olunduktan sonra,

“Vahdet-i vücûd” marifeti elde edilmiş olur.

Bu makama seyr ü sülûk ile ulaşılır.

Kimi kimse, mevcudâtı görürken hâdis (sonradan yaratılmış) varlıkları görüp, “Lâ mevcûde illâllâh” dese de, bu hakikatin taklididir, muhakkikin (hakikate ulaşanların) sözüne taklit yoluyla uymaktır.

Vahdet-i vücûdu idrak ettiğini zanneden bu taklitçi, muhakkiklerin kelimelerini nakleden bir mütevehhim (vehme kapılmış) zannederdir.

Ey hakiki sâlik!

Bu vahdet-i vücûd sırrını idrak etmek dille olmaz, akılla olmaz, tariflerim akılla şekillendirmekle de olmaz.

Seyr ü sülûk hakikatiyle, etvâr (yedi nefis hâller) ve latâif (yedi latâif haller) mertebeleri geçildikten sonra bile, hemen mümkün değildir.

Bundan sonra vahdet-i ef'âl (fiillerin birliğı) mükâşefesi gerekir.

Sonra vahdet-i esmayı (esmaların birliğı) mükâşefe lazımdır,

Sonra vahdet-i sıfât (sıfatların birliğı) müşâhede gerekir.

Bundan sonra vahdet-i vücûd (vücudun birliğı) müşâhede gerçekleşir.

Etvâr ve latâiften habersiz, vahdet-i ef'âl ve vahdet-i sıfâttan nasipsiz birinin, vahdet-i vücûd hakkında konuşması;

Elif be'yi bile bilmeden Kur'an hatmi duası yapmaya çalışan kimseye benzer ki, büyük bir hatadır.

Ey hakiki sâlik!

Eğer bu âlemi, yani unsurlar âlemini, sufli (alt) ve ulvî (üst) âlemleri sabit görürsen, vahdet-i vücûdu şirk varlığıyla kabul etmiş olursun.

Tevhîd ile şirk, şirk ile tevhd bir arada olmaz.

Bu âleme, tamamen fâniliğı yönüyle bakılmalı, asıl olan sıfatın yokluğudur.

Evvel, mülkiyetini (mülk âlemini) görmelisin.

Sonra, melekût âlemi olan mutlak misal âlemini, ruhlar âlemini idrak etmeli, orayı da fânî kılmalısın.

Sonra, tüm hakikatlerin birlik içinde olduğunu, gayrıdan temizlenerek, vahdet-i sıfât aynasında hakikat-i Muhammediyye'nin yardımıyla o hakikatin ortaya çıktığını görürsün.

Bu hakikat, ehadiyyet-i zâtinin aynasıdır. Allah'ın aynasıdır.

Sonra ehadiyyet gelince, külli hakikatlerin tükenmesini müşâhede ederek müşâhede edilenin içinde fanî olmalısın.

وَاللَّهُ غَالِبٌ عَلَىٰ أَمْرِهِ

Allah emrinde galiptir. (Yusuf-21)

Ehadiyyet tecellisi tüm mertebelere gâlib, hâkim ve üstün olur.

وَهُوَ الْقَاهِرُ فَوْقَ عِبَادِهِ

O, kullarının üstünde her türlü tasarrufa sahiptir. (En'âm-18)

Âyetiyle tecelli ettiği hayret makamında müşâhede olunur.

Güneşin ışığında tüm zerrelere mağlup olması gibi, bütün karanlıkların sönmeyeceği gibi, ilminin ma'lûma, zât nûrunun sanatına olan feyz bağlantısıyla, fenâ fil-lâh, sonrasında da bekâ billâh gerçekleşir.

Fenâ içinde fenâdan sonra, vahdet sırrının hakikati idrak olunur.

Bu makam sözle anlatılamaz, izah edilemez.

Dil yetersiz, göz zayıf kalır. Hak, açık delil olur.

Beyan ile yetinmez.

Hakk, vücûduyla mevcuttur,

Hakk, şuhûduyla şahittir,

Hakk, sıfatıyla muttasıf,

Hakk, fiilleriyle faaldır,

Nûr-ı hakîkidir,

Mevcûd-ı hakîkidir,

Hakikatte yalnız Hakk'tır.

İdrak edilemeyeni idrak etmek idraktır ve Zât-ı ilâhiyye hakkında konuşmak şirktir, buyrulduğu gibidir.

Mümkünât; dünya, ahiret, berzah, bütün mevcûdat aslında yokluk üzerinedir.

Vacibü'l-vücûd'un zâtı, sıfatı, esması ve fiili itibarıyla mevcud (var eden) ve mevcûddur; ezelîdir, ebedîdir, ne yok olur ne de son bulur.

Lâ-misâli olan (benzeri olmayan) Zü'l-Celâl, Zü'l-Cemâl ve Zü'l-Kelâm olan Zât, her türlü örtüden münezzehtir. Kerem ve inayetiyle, her zerreyi, isimler ve sıfatlar açısından, birer yansıma ve tecelli ile meydana getirmiştir.

Bu yansımalar bir yönüyle varlık sayılmaz; ama o yönüyle Hakk'a bağlı olan kemâlâtlardır.

Suretler, aslında yokluk olmakla beraber, ilâhî kemâlâtı göstermek içindir.

Bunlar, hem vardır hem yoktur. Yokluğu, mekânın zatî itibarıyla; çünkü im-kân aslında adem (yokluk) üzerine kuruludur.

Darlığı, kabz (sıkma) sıfatları ve isimleri ve fiilleri itibarıyla.

Çünkü vacibin (zorunlu varlığın) özü itibarıyla aslı vücuttur.

Mesela,

Güneşin ışığının bir yüzeye düşmesiyle, bir düz çizgi gibi bir ışık yansıması oluşur. O düz çizgi var gibi görünür, ama aslında güneşten yansıma itibarıyla bir varlık kazanır.

Yani güneşten görünüm olarak var sayılır; ama güneşin kendisi olmadığı için, bağımsız bir varlığı yoktur.

Mümkünat (yaratılmışlar) da bu kıyasladır. Ancak bu, gerçekte Hakk'ın kendisi olarak anlaşılırsa, akıl, fikir ve nazar gibi sonradan yaratılmış zayıf ölçülerle kavranamaz.

Eğer kavranabilseydi, her söz doğruya ulaşırdı. Daha önce anlattığımız gibi:

Sülûk, manevî yolculuk etvar ve letaif, mertebe mertebe geçilerek, mertebelerini bitirdikten sonra ef'al, esma, sıfat ve zat mertebelerinin ortaya çıkmasıyla keşif olur.

Sonra nice çok büyük nur deryasının sonsuz nurları gibi buradan tekrar fena ender fenaya ulaşılır.

Fenâdan sonra, Hakikat-i Muhammediyye'nin feyiz ve yardım nuruyla, o haki-katte fânî ve bâkî olmakla bu durum kolaylaşır.

Zahirde ve batında bu sırdan sapmış olanlar,

- Sülûkun mertebelerinden habersiz,
- Tecellinin alâmetlerinden gâfil,
- Her mertebenin özel işaretlerini tanımamış,
- İsim denizinden Sıfat denizine geçmemiş,
- Sıfat celzesiyle arınmamış,
- Zat denizinde eriyip yok olmamış,

اللَّهُ نُورُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ

Allah, göklerin ve yerin nûrudur. (Nur-35) sırrına ulaşmamış kimselerdir.

Kim bu nûr gemisine binmekten mahrum kalırsa, “Küntü kenzen mahfiyyen” (**Ben gizli bir hazineydim**) sırrına mazhar olamaz.

Akıyla sınırlı, sözüyle sınırlı, birliğin sahilinden uzak kalır. Vahdet nurlarına ulaşamaz.

Bu hâlde olan kişi, fenâ nuruna, vücûd nurunun makamına ulaşmadığı için, vahdet-i mevcûd yoktur der.

Vahdet yalnız şuhudda olur der; böylece kendi eksik makamını ilan etmiş olur.

Kim de “vahdet-i vücûd vardır” derse, Allah’tan gayri ne varsa hepsini, terk yoluyla Hakkı görür.

Bu durumda, gerçek varisler olan muhakkikler, taklitle ömrünü geçirenlerin aksine yaşar.

Bu makamda, en kâmil olan,

وَجَاهِدُوا فِي اللَّهِ حَقَّ جِهَادِهِ

Allah uğrunda, hakkını vererek cihad edin (Hacc-78) emri gereğince, gerçek mücâhedeyle, mertebeleri bir bir aşarak, murada ulaşır. Yoksa:

وَاللَّيْلُ إِذَا يَغْشَىٰ

Andolsun örtüverdiği zaman geceye. (Leyl-1) sırrıyla tabii karanlık ve unsuri ağırlık tümüyle ortadan kalkmadıkça,

وَالنَّهَارُ إِذَا تَجَلَّىٰ

Ve açıldığı zaman gündüze. (Leyl-2) sırrıyla, ezeli güneşten doğan ve parlayan zât nurunun, tüm burçlara ve taayyünâta (belirip görünen âlemlere) isimleri, sıfatları ve fiilleriyle galip, mütecellî (görünür) ve kâhir (hükmeden) olduğunu; yani taayyün sahibi olduğunu bilmeyen kişi, Hakk’ın taayyün tecellîsine nâil olamaz.

اللَّهُمَّ بِحُرْمَةِ ذَاتِكَ وَصِفَاتِكَ وَأَفْعَالِكَ وَأَسْمَائِكَ وَمَرَاتِبِ تَجَلِّيَاتِكَ أَفْنِ

مَرَاتِبَ تَعَيُّنَاتِنَا فِي مَرَاتِبِ أَنْوَارِ سَنَائِكَ، وَأَبْقِظْنَا لِلْمَطَالِبِ

وَأَسْرَارِ غَيْبِ ذَاتِكَ، يَا جَلِيلُ، يَا كَبِيرُ، يَا عَلِيُّ

يَا عَظِيمُ، يَا اللَّهُ، وَصَلِّ وَسَلِّمْ عَلَىٰ أَتَمِّ

دَائِرَةِ ظُهُورِ كَشَادِ

وَأَصْحَابِهِمْ وَأَتْبَاعِهِمْ

وَأَوْلِيَائِهِمْ وَالْمُؤْمِنِينَ

إِلَىٰ يَوْمِ الدِّينِ

الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ

الْعَالَمِينَ

Allah'ım!

Zâtının, sıfatlarının, fiillerinin, isimlerinin ve tecellî mertebelerinin hürmetine, bizim taayyün mertebelerimizi, Sen'in yüce nurlarının mertebelerinde yok et (fânî kıl); bizi, istenen hakikatlere ve Zât'ının gayb sırlarına uyandır.

Ey Celîl, ey Kebîr, ey Aliyy, ey Azîm!

Allah adına istiyoruz; ve en kâmil zuhur dairesinin mazharı olan Habibine salât ve selâm eyle.

Ashâba, tâbîlere, evliyâ kullara ve müminlere kıyâmet gününe kadar selâm eyle.

Âlemlerin Rabbi olan Allah'a hamdolsun.

Enfûs ve âfakın kutbu ve aşıklar yolunun imâmı ve mürşid-i a'zam

Şeyh Abdullah Salâhî —kuddise sirruh'ul-kudsî— nutkunda buyurur:

Halvetî, Bayrâmî, ve Sâdî, Rufâî, Kâdirî

Nakşibendî, Mevlevî ve Gülşenî Uşşakî

Evradül Mukarrebîn Kitabının yazarı mağfirete muhtaç

Şeyh Abdurrahman Sami Niyazi Manisalı der ki:

(ŞERH EDENİN MISRA İLE HALİ - EL AZİZ)

Halvetiyem kesretim vahdet ile pünhân olur,

Celvetiyem vahdetim kesret ile ummân olur,

Kâdiriyem sırrı kudret sırrıma eyler zuhur,

Nakşibendim, nakşi kalbim külli yevmin şân olur.

Şâzeliyem kim harîm-i hazretin seyyâriyem

Bedeviyem feyzi vahdet feyzime feyzan olur.

Hem Rufaiyem bana semm-i nüfus etmez eser,

Sırrı-ı Sâdiyem saâdet rûh'u kalbe kân olur.

Cami-i nat-ı celal vasf-ı Cemal Bayrâmiyem

Sırr-ı Bektaşım dilimde on iki seyran olur.

Sünbüliyem, sünbülîstan-ı hakikattir dilim,

Sırrı-ı şabanem ki cezb-i Hakk'a dil mestan olur.

Mevleviyem kim külah-ı istikamet lâbisem,

Ravzâ-ı hadrâ-yı dil besteye atşân olur.

Hatm-i esma merkez-i sırrem Bektâşi Veli,

Gülşen-i vahid-i ehâd cem, samet burhan olur.

Behcetiyem cem ile fark kâbına kavs olmuşum,

Lâ, mekan sultânın aşkında dil nâlân olur.

Feth edip sırr-ı Sinan ile kal'a kâf-ı kesretin,

Şems-i Nureddin'de dil şerefinde ufk-ı cân olur

Almışım bu nisbet-i şeyhim Şücaaddin'den

Nisbet-i kudsiyyesi mecmua-i pîrân olur.

Cümle pîrân sırrını Sami-yi Niyazi bir bilüp,

Pir-i Uşşakide bul aşkı bulan hayran olur.

Bi himmet-i pîrân (Pîrânın himmetiyle) El-Fâtiha.